

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ทัศนะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี ทณฑสถานหญิงธนบุรี” ผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี
 - แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ
 - แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
 - สิทธิของผู้ต้องขัง
2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของบุคลากรทณฑสถานหญิงธนบุรี
 - การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
 - ข้อกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

ความหมายของทัศนะพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า ทัศนะ หมายถึง ความคิด ความเห็น เครื่องรู้เห็น สิ่งที่เห็น การแสดง

นอกจากนี้ยังมีความหมายของคำว่า “ทัศนะ” ไว้มากมายด้วยกัน ผู้ศึกษาจะขอนำมาประกอบการศึกษาดังนี้

อดุลย์ นามสอน (2542, น. 11) ได้กล่าวถึงทัศนะว่า เป็นความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นการพูด การเขียน หรือการปฏิบัติงานก็ได้ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแนวทางปฏิบัติหรือท่าทีต่อสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายความว่า ความคิดเห็น

ความรู้สึกเฉพาะตัวของบุคคลที่สนองต่อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็น โดยไม่มีผู้วินิจฉัยว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2543, น. 15-16) ได้ให้ความหมายของทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของการกระทำ สถานการณ์ รวมถึงท่าทีที่แสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกอันบ่งบอกถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดประสบการณ์โดยตรงหรือการเรียนรู้ที่พลจากการเรียนรู้ทางบ้าน ทัศนะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านปฏิบัติ หรืออาจกล่าวได้ว่าทัศนะเป็นสภาพความพร้อมที่จะปฏิบัติได้ตอบได้หากมีแรงจูงใจ และแรงขับ การแสดงออกของทัศนะมี 2 รูปแบบ คือ ทัศนะในเชิงบวก (Positive Attitude) คือท่าทีหรือความรู้สึกในทางดีในทางที่ยอมรับ ส่วนการแสดงออกของทัศนะอีกแบบหนึ่งคือทัศนะในเชิงลบ (Negative Attitude) คือ ท่าทีหรือความรู้สึกในทางตรงกันข้าม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนะ

ทัศนะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสิ่งเดียวกัน จึงไม่จำเป็นต้องคล้ายคลึงหรือเหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับอิทธิพลต่อการแสดงในเรื่องนั้น ๆ ปัจจัยเหล่านี้ได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้ สรุปได้ดังนี้

ทัศนะเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ค้นเคย อาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์โดยตรง และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่ายหรืออ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นข้อเท็จจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์อ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินค่านิยม เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มชนมีค่านิยม และการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน คนละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน

หน้าที่ของทัศนะ

อาจกล่าวได้ว่า ทัศนะเป็นสิ่งที่เชื่อมระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และเป็นสิ่งที่ชี้วัดความคิดเห็นทางสังคมได้เป็นอย่างดี (Social Indicator) การทราบทัศนะของผู้อื่น ทำให้เรารู้ว่าควรปฏิบัติต่อเขาอย่างไร ส่วนการรู้ทัศนะของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมทำให้เรารู้ว่าบรรยากาศของสังคมนั้นเป็นอย่างไร และอะไรจะเกิดขึ้นตามมา

Katz (อ้างถึงใน ศุภลักษณ์ พอพรรณ, 2548, น. 28-29) ได้กล่าวว่า ทัศนะมีหน้าที่ 4 ประการ ถ้าเราเข้าใจถึงหน้าที่ของทัศนะเหล่านี้แล้วจะช่วยให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมอื่นของบุคคลได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น และเมื่อเราต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนะของเขาก็สามารถทำได้ถูกทางหน้าที่เหล่านี้ ได้แก่

1. หน้าที่ในการปรับตัว (Adjustment Function)

โดยทั่วไป ทศนะเป็นตัวชี้้นำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่ทำให้ตนพอใจเราจะ “ชอบ” สิ่งหรือคนที่ทำให้เราเกิดความพอใจ และจะ “ไม่ชอบ” สิ่งหรือคนที่เราพบแล้วไม่สบายใจ ซึ่งเท่ากับว่าเราจะแสวงหาสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่ตนเองและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำร้ายตนเองทั้งกายและใจ ในส่วนนี้ทศนะจะทำหน้าที่ในการปรับทัศนะของตนเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ตนพอใจ

2. หน้าที่ในการป้องกันตนเอง (Ego-defensive Function)

ในโอกาสต่าง ๆ ทศนะสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการกระทำของตนได้เพื่อเหตุผลในการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ตนเอง บางครั้งเมื่อเรากระทำการบางอย่างที่ขัดกับความรู้สึกที่ดีของตนเอง เราก็จะไม่สบายใจเราก็จะเกิดความเครียดหรือความคับข้องใจ เราจึงต้องพยายามสร้างทศนะขึ้นมาใหม่ด้วยการหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำนั้น ซึ่งอาจกระทำโดยการโยนความผิดไปให้ผู้อื่นหรือโทษสิ่งแวดล้อม

3. หน้าที่ในการแสดงออกถึงค่านิยม (Value Expressive Function)

ทศนะที่บุคคลมีอยู่จะทำให้ผู้อื่นได้รู้ว่าบุคคลนั้นมีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร แม้ว่าทศนะของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งรอบตัวจะมีมากมายและแตกต่างกันไปแต่ส่วนใหญ่แล้วทศนะจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมหลัก ๆ ของบุคคลนั้นได้เป็นอย่างดี บุคคลที่อยู่ในกลุ่มหรือสังคมเดียวกันจะมีค่านิยมหลักคล้ายกัน คนที่มีอาชีพเดียวกันจะมีค่านิยมหลักร่วมกัน

4. หน้าที่ในด้านความรู้ (Knowledge Function)

ทศนะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลแต่ละคนที่แสดงความเห็นในเรื่องใดย่อมจะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เราจะสังเกตได้ว่าสิ่งใดก็ตามเมื่อเราได้สัมผัสและเกิดความรู้สึกที่พึงใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น เราก็จะจดจำข้อมูลของสิ่งนั้นได้มากกว่าสิ่งที่เราสัมผัสและเกิดความรู้สึกพึงใจกับสิ่งใด เราก็จะจดจำข้อมูลของสิ่งนั้นได้มากกว่าสิ่งที่เราสัมผัสแล้วอยู่เฉย ๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่าทศนะช่วยในการเก็บข้อมูล สังเกตปรากฏการณ์ และนำมาอ้างอิงหรือคาดการณ์ต่าง ๆ ในระบบความคิดบุคคลเรามักจะเลือกเก็บข้อมูลที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับความเชื่อ และความรู้สึกของตน ดังนั้นทศนะจึงเป็นสิ่งที่ช่วยในการจดจำปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อสะสมเป็นความรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

งานราชทัณฑ์เป็นงานในการจัดการหรือปฏิบัติต่อคนที่ทำผิด เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อคนที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม แต่การที่สังคม

จะจัดการหรือปฏิบัติอย่างไรต่อคนที่ทำผิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด และวิธีการที่ใช้ในการจัดการกับผู้กระทำผิดที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ในสมัยโบราณสังคมมีความเชื่อว่าคนที่ทำผิดเพราะกมลสันดาน เพราะความชั่วร้าย ที่มีอยู่ในตัวผู้กระทำผิดการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงต้องปฏิบัติด้วยวิธีการที่รุนแรง ด้วยการลงโทษ ต่อเนื้อต่อตัว และการทรมาน เพื่อให้สามารถกับความผิดที่กระทำไป และเพื่อให้ผู้กระทำผิดหลาบจำ ไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก รวมทั้งทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด แนวความคิดดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลอยู่จนถึงปัจจุบัน ที่ต้องการให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยมาตรการที่เข้มงวดและรุนแรง เพื่อเป็นมาตรการในการข่มขู่ ยับยั้งให้คนเกรงกลัวการกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปด้วย สังคมเริ่มที่จะเรียนรู้ว่าการลงโทษที่รุนแรงโหดร้ายจะยิ่งทำให้ผู้กระทำผิดที่มีชีวิตเหลือรอดไปได้ เกิดความเคียดแค้นชิงชังและกลับเป็นอันตรายต่อสังคมมากยิ่งขึ้น กระทำความผิดหนักขึ้นด้วยวิธีการที่แยบยลมากขึ้น การลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวจึงไม่เป็นผลดีต่อสังคม ในทางตรงกันข้ามสังคมเริ่มคิดว่าคนทำผิดเพราะมีความผิดปรกติในตัวผู้กระทำผิดซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความจำเป็นหรือกดดันนำไปสู่การกระทำความผิด การปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงควรมุ่งแก้ไขความบกพร่องหรือผิดปรกติดังกล่าวเพื่อป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำ โดยการให้การอบรมแก้ไขคนที่ทำผิดให้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมสามารถปรับตัวให้เข้ากฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคมได้

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในอดีต

ในอดีต สังคมมีความเชื่อว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากความชั่วร้ายในกมลสันดานของผู้กระทำความผิด ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงต้องทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปฏิบัติที่สาสมกับความผิดที่จะได้กระทำไปเพื่อให้เกิดความยุติธรรม โดยถือว่าเมื่อได้ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดอย่างไรก็สมควรจะได้รับการตอบแทนเช่นนั้น จัดเป็นการลงโทษแบบ "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน"

วิธีการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในอดีตจึงเป็นการลงโทษต่อเนื้อต่อตัว และการทรมานเพื่อให้เกิดความเจ็บปวด หลาบจำ และตอบสนองต่อความต้องการในการที่จะแก้แค้นทดแทน วิธีการลงโทษต่อเนื้อต่อตัวและการทรมานอาจทำได้หลายวิธี เช่น การเขียน การตี การใส่ข้อคา การบีบขมับ การตอกเล็บ ถ่างแขนขา การแขวน และการใส่หีบปิดฝา และการตัดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งออก เช่น ตัดนิ้ว ตัดมือ ควักลูกนัยน์ตา

ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้โทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตในสมัยโบราณจะเป็นการประหารชีวิตด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย เช่น การกดให้จมน้ำตายโดยกดผู้กระทำผิดให้จมน้ำลงไปชั่วคราว แล้วปล่อยให้ขึ้นมาหายใจแล้วกดลงไปใหม่ ทำเช่นนี้จนกระทั่งขาดใจตาย การใช้วิธีเอาหินขว้างให้ตาย โดยมีผู้กระทำผิดไว้กับหลักแล้วให้ประชาชนเอาก้อนหินขว้างการเอาไฟครอกหรือเผาให้ตายก็เป็นวิธีการประหารชีวิตที่นิยมกันในสมัยโบราณ โดยมักจะใช้กับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับศาสนา นอกจากนี้ยังมีวิธีประหารโดยการแขวนคอและการใช้วิธีประหารโดยการตัดศีรษะ

วิธีการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในยุคต่อ ๆ มา ได้พัฒนาขึ้นในทางที่มีมนุษยธรรมมากขึ้นจนถึงเมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา เมื่อประชากรมากขึ้นมีผู้กระทำความผิดมากขึ้นสังคมจึงได้เริ่มที่จะหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำแทนการลงโทษ โดยการเขียนตีและการทรมานมากขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการประหารชีวิตได้หันมาใช้วิธีการประหารด้วยปืน การใช้เก้าอี้ไฟฟ้า การใช้ก๊าซ และฉีดยา ในส่วนของเรือนจำได้เริ่มมีการปฏิรูประบบแยกประเภทเรือนจำ ที่ใช้สำหรับคุมขังและลงโทษผู้กระทำความผิดที่มาร่วมกันอยู่เป็นจำนวนมาก ๆ มิให้ออกไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมภายนอก อันเป็นการป้องกันสังคมโดยการกันคนที่เป็นอันตรายออกจากสังคมในขณะเดียวกันก็เชื่อกันว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำจะมีมนุษยธรรมมากกว่าลงโทษโดยการเขียนตีหรือการทรมาน การใช้เรือนจำเป็นสถานที่ควบคุมและลงโทษผู้กระทำความผิดจึงได้พัฒนาสืบต่อมา โดยได้มีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมในเรือนจำขึ้นมาตามลำดับ

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในปัจจุบัน

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันเราหันมาเน้นในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดใช้เรือนจำเป็นหลัก แต่เรือนจำในระยะแรกมุ่งปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างเข้มงวดและเน้นการลงโทษเพื่อให้คนกลัว ต่อมาเรือนจำได้ถูกปฏิรูปให้มีมนุษยธรรมมากขึ้น โดยมีกลุ่มสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ซึ่งได้มีส่วนอย่างมากในการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแบบมีมนุษยธรรมมากขึ้น มีการปรับปรุงสภาพเรือนจำให้ดีขึ้น จนแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้เริ่มเปลี่ยนมาสู่การอบรมแก้ไขให้กลับเข้าสู่สังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำจึงเริ่มเปลี่ยนไปสู่กิจกรรมในการอบรมแก้ไขมากขึ้น มีการฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรม การจัดสวัสดิการ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ตลอดจนการเตรียมการปลดปล่อย การให้การเคารพสิทธิของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไขให้ปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคม ได้แนวคิดและวิธีปฏิบัติดังกล่าวได้แพร่หลายอยู่จนถึงปัจจุบัน

สำหรับในประเทศไทย งานราชทัณฑ์ในปัจจุบันได้พัฒนาจากอดีตมาสู่จุดของการพัฒนางานราชทัณฑ์ในเชิงก้าวหน้า สอดคล้องกับนานาอารยประเทศในการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิด โดยได้มีการปรับปรุงในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและในด้านการบริหารในหลายด้าน คือ

1. การปฏิรูประบบการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำอย่างจริงจัง โดยถือว่าการพัฒนาการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังเป็นภารกิจหลักของเรือนจำ โดยได้จัดการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพในทุกเรือนจำอย่างจริงจัง โดยลดการให้ความสำคัญต่อการทำงานเพื่อหารายได้ของเรือนจำลง และให้จัดการฝึกอาชีพอิสระแก่ผู้ต้องขัง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ ในการนี้ได้มีการปรับระบบการประเมินผลการศึกษาใหม่ให้เป็นระบบและได้มาตรฐานทั่วประเทศ และได้กำหนดให้เรือนจำอำเภอ จังหวัด และทัณฑสถานในระดับเดียวกันดำเนินการสอนอย่างน้อยระดับประถมศึกษาในระบบชั้นเรียน และเรือนจำกลาง และทัณฑสถานในระดับเดียวกันให้เปิดดำเนินการสอนในระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ และเปิดสอนผู้ต้องขังในแดนหญิงด้วย โดยประสานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

ในด้านการศึกษาวินิชาชีพ ได้มีการของบประมาณมาใช้ในการฝึกวิชาชีพมากขึ้น แทนการใช้เงินทุนฝึกวิชาชีพทำให้สามารถจัดการฝึกวิชาชีพได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนอาชีวะ และได้มีการประสานกับภาคเอกชนในการให้เข้ามาตั้งโรงงานในเรือนจำเป็นการฝึกวิชาชีพแบบอุตสาหกรรมเรือนจำ และใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยในการฝึกวิชาชีพพร้อมทั้งมีการจำแนกลักษณะเพื่อให้การฝึกวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคลมากขึ้น

2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้มีมนุษยธรรมมากขึ้น โดยการริเริ่มให้มีการใช้ตรวจแบบใหม่ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเดิม แต่มีประสิทธิภาพเหนือกว่าของเดิม เป็นไปตามมาตรฐานที่นานาอารยประเทศใช้อยู่ นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการให้เรือนจำต่าง ๆ ลดการจำกัดตรวจผู้ต้องขังลงให้เหลือเท่าที่จำเป็นต่อการห่อหุ้มผู้ต้องขังที่มีลักษณะร้ายแรงบางส่วนซึ่งจะหลบหนีเท่านั้น ผลจากการปฏิบัติดังกล่าวได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไปและสถานทูตของประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

3. การพัฒนางานด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้ครบวงจร จะได้ไม่กลับมากระทำผิดอีก โดยกระตุ้นให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์และดูแลผู้พ้นโทษ ทั้งนี้ ได้ผลักดันให้นำเรื่องการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเข้าไว้ในแผน จัดให้มีการสัมมนาร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในหัวข้อ "การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย" ได้รับผลดียิ่ง นับเป็นการกระตุ้นให้สังคมและองค์กรต่าง ๆ

ต้นตัวในการให้การดูแลผู้พันโทษ และได้มีการจัดตั้ง "บ้านกึ่งวิถี" ขึ้น ณ บริเวณหน้าเรือนจำกลางคลองเปรม เพื่อให้การดูแลผู้พันโทษมิให้มีการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังได้สั่งการให้เรือนจำดำเนินการในการประสานงานกับโรงงานหรือหน่วยงานภายนอกในการหางานให้ผู้พันโทษทำ นับเป็นการกล้าหาญที่นำงานราชทัณฑ์ก้าวออกจากกรอบกำแพงสี่เหลี่ยมมารับภารกิจที่ยากยิ่งเช่นนี้

4. การพัฒนาระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ให้มีการนำการจำแนกลักษณะมาใช้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเพื่อแยกปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแต่ละคน โดยการสั่งการให้มีการแยกประเภทเรือนจำในประเทศต่าง ๆ เช่น ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาและผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ นอกจากนี้ ยังสั่งการให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังภายในเรือนจำ และทัณฑสถานแต่ละแห่งเพื่อมิให้มีการถ่ายทอดนิสัย และเพื่อให้การอบรมแก้ไขกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทให้แตกต่างกัน โดยเน้นที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งจะเน้นที่การศึกษา และผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เน้นการบำบัดรักษาทางใจ ทางกาย และทางสังคม

5. การส่งเสริมและกำหนดนโยบาย ให้เรือนจำพัฒนาสวัสดิการของผู้ต้องขัง ได้จัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เช่น การกีฬา การอนามัย การบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วย ความสะอาดและสภาพแวดล้อมในเรือนจำ การดูแลโทรทัศน์ การสูบบุหรี่ การจ่ายเงินปันผลจากการทำงานและการเพิ่มค่าอาหารของผู้ต้องขังให้สูงขึ้น และการดูแลคุณภาพของอาหารทำให้ผู้ต้องขังได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้น

6. การนำวิทยาการในการบริหารงานแบบใหม่ มาใช้ในการพัฒนางานราชทัณฑ์ให้สอดคล้องต่อการพัฒนาการบริหารของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ โดยการฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารงานราชทัณฑ์ระดับสูงที่พญาและภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตลอดจนมีความสามารถในการปรับตัวและการมองการณ์ไกล การมีทักษะในการเป็นนักบริหารมากกว่านักบริการ และสามารถนำวิทยาการ และการบริหารงานแผนใหม่มาใช้ในการพัฒนางานราชทัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ รวมตลอดถึงการฝึกอบรมการเขียนแผนและโครงการให้ข้าราชการกรมราชทัณฑ์มีความรู้ในด้านการวางแผนและการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน

7. ปรับระบบการบำบัดน้ำเสีย และสภาพแวดล้อมในเรือนจำใหม่ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการสั่งการเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ จัดทำโครงการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยออกภายนอกเรือนจำ รวมทั้งการพัฒนาอาณาบริเวณรอบ ๆ กลุ่มเรือนจำกลางคลองเปรมให้มี

ความสวยงามเป็นสวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น และมีระบบการบำบัดน้ำเสียที่ทันสมัย โดยประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชัยพัฒนา

8. การปรับโครงสร้างของกรมราชทัณฑ์ใหม่ ให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีสำนักต่าง ๆ ที่ผู้อำนวยการสำนักและเรือนจำดำรงตำแหน่งระดับ 9 เพิ่มมากขึ้น และปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการเป็นการภายในเฉพาะส่วนงานบริหารทั่วไปรวมทั้งสิ้น 16 หน่วยงาน ทำให้มีกองภายในเพิ่มมากขึ้นและการบริหารงานคล่องตัว

9. การพัฒนาระบบสวัสดิการข้าราชการราชทัณฑ์ โดยได้จัดโครงการสวัสดิการใหม่ ๆ ให้ข้าราชการเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โครงการบ้านพักเจ้าพนักงาน โครงการรถจักรยานยนต์ผ่อนส่ง โครงการประกันชีวิตหมู่ โครงการทุนการศึกษาบุตรจะทำมาจรง โครงการการศึกษาดูงานต่างประเทศ และสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

10. การดำเนินการในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง โดยได้จัดตั้งหน่วยตรวจค้นและจุโจมพิเศษ เพื่อตรวจค้นยาเสพติดและขอความร่วมมือจากกรมตำรวจในการใช้สุนัขตำรวจเข้าตรวจค้นยาเสพติด ตรวจค้นจับกุมดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ ญาติและผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำยาเสพติดเข้าเรือนจำอย่างจริง ตลอดจนการตรวจ บัสสาวะของผู้ต้องขังเพื่อหาสารเสพติดในเรือนจำ

11. การบำบัดรักษาผู้ต้องขังคดียาเสพติด ได้มีการนำวิธีการชุมชนบำบัดมาใช้ในการบำบัดรักษาผู้ต้องขังคดียาเสพติด เพื่อให้สามารถเลิกยาเสพติด โดยการรักษาทางจิตใจและอารมณ์ด้วยวิธีการชุมชนบำบัด ซึ่งจะทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรักษาวินัยและมีจิตใจที่เข้มแข็งทน ต่อสิ่งยั่วยุ

12. การทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ได้มีการส่งผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอก เพื่อรับใช้สังคมเช่น การออกไปปลูกสวนป่าในเรือนจำชั่วคราวและออกไปทำงานสาธารณะ ชุุดลอกคูคลองต่าง ๆ ตลอดจนการล้างท่อ ทำความสะอาดเครื่องระบายน้ำ นับเป็นการช่วยเหลือ สังคม

13. การส่งเสริมการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ และอาสาศัมครคุมประพฤติ ได้มีการจัดให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีได้มีโอกาสทดลองกลับเข้าสู่สังคม โดยมีอาสาศัมครคุม ประพฤติเป็นผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินงานดังกล่าวนับเป็นความพยายามของกรมราชทัณฑ์อย่างจริงจัง ในการที่จะป้องกันสังคมโดยการควบคุมผู้ต้องขังไว้ให้อยู่ และให้การอบรมแก้ไขให้สามารถกลับเข้าสู่ สังคมได้โดยไม่กระทำผิดซ้ำอีก

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในอนาคต

งานราชทัณฑ์ในอนาคตจะพัฒนาไปในทางใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากแนวโน้มที่เกิดขึ้นจากอดีตถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสามารถที่จะพิจารณาได้จากแผนทิศทางหรือแผนการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ในระยะยาวซึ่งเป็นแผนที่กำหนดภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในระยะ 10 ปี ข้างหน้า อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในอนาคต

หากจะพิจารณาถึงงานราชทัณฑ์หรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในระยะ 10 ปี ข้างหน้า ที่ชัดเจนแล้วจำเป็นจะต้องพิจารณาจากแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า ซึ่งจะเป็นแผนที่กำหนดสิ่งที่กรมราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัติใน 10 ปีข้างหน้า อย่างชัดเจน โดยแผนทิศทางได้กำหนดภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ที่จะต้องดำเนินการ 3 ประการ คือ

- ก. การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ
- ข. การแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคล ที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้ว
- ค. การเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

จากแผนดังกล่าวทำให้เห็นว่า แนวโน้มของงานราชทัณฑ์ในอีก 10 ปีข้างหน้าก็คือ การเดินทางตามแนวทางที่แผนกำหนด ซึ่งจากแผนดังกล่าวทำให้เห็นทิศทางของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในระยะ 10 ปีข้างหน้า ได้ในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นแนวโน้มอย่างเด่นชัด ดังนี้

1. การเน้นการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคมมากขึ้น

แนวทางนี้เป็นแนวทางที่ปรากฏชัด ในแผนทิศทางที่กำหนดในวัตถุประสงค์รวมของแผน คือ การพัฒนาพฤตินิสัย และปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังและการส่งเสริมการให้ความรู้พื้นฐาน และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังมากกว่าจะมุ่งใช้แรงงานของผู้ต้องขังแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ในวัตถุประสงค์เฉพาะภารกิจได้กำหนดให้มีการเน้นในเรื่องการพัฒนารอบรมแก้ไขผู้ต้องขังอย่างจริงจังในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านจิตใจ ทัศนคติ การศึกษา อาชีพและคุณภาพชีวิต และในกลยุทธ์ที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้วางแนวทางการดำเนินงานไว้ชัดเจนในการที่จะเน้นเรื่องการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่เคยปรากฏชัดเจนหรือเป็นนโยบายเน้นหนักในการดำเนินงานมาก่อน จึงทำให้เห็นได้ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า งานด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจะหันมาเน้นในเรื่องการแก้ไขอบรมมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

2. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนมากขึ้น

การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจการของรัฐนั้นเป็น กระแสสากลที่ภาครัฐเริ่มลดบทบาทมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็เช่นกัน ตามแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ได้ กำหนดให้สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยให้ปรับให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน เช่น ในเรื่องของการจัดตั้งโรงงานฝึกวิชาชีพในเรือนจำ และได้ระบุให้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ทั้ง ในเรื่องการฝึกวิชาชีพและการพัฒนาพฤตินิสัยและในวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ได้กำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการและงานของกรมราชทัณฑ์ต่อภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนและสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ได้มีการให้ความสำคัญของ บทบาทของภาคเอกชนโดยได้เปิดกว้างมากในการส่งเสริมให้ "ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกว้างขวางยิ่งขึ้น" ซึ่งอาจทำให้หลายทาง เช่น การให้เอกชนเข้ามาให้บริการ ทางการแพทย์ต่อผู้ต้องขัง การให้บริการด้วยการศึกษา เช่น ครูอาสาสมัคร การให้บริการด้าน การเตรียมการปลดปล่อย และการสงเคราะห์หลังปล่อย ความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำและ แม้แต่การให้เอกชนเข้ามาบริหารคนเรือนจำ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นแล้วในงานการปฏิบัติ ต่อผู้กระทำความผิดของประเทศตะวันตกหลายประเทศ และเป็นแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทยตามแนวทางของแผนทิศทางดังกล่าว

3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทำให้เทคโนโลยีเข้า มามีบทบาทในการพัฒนางานในหลาย ๆ ด้าน งานการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็เช่นกัน กรม ราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้ในแผนทิศทาง ในการที่จะให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการ บริหารงานราชทัณฑ์ผ่านดาวเทียม และระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเรือนจำ ทำให้เห็น ได้ว่าแนวโน้มในอนาคตเรือนจำต่าง ๆ จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น โดยเสนอเครื่องมือที่ ช่วยอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน ในขณะเดียวกันก็ช่วยลดกำลังคนที่ใช้ในการทำงาน ให้น้อยลง ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น ในการเข้ามาทดแทนอัตรากำลังคนภาครัฐที่จะถูก จำกัดไม่ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น แนวโน้มดังกล่าวนี้จึงเป็นเรื่องที่ชัดเจนและจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ปัญหาอยู่ที่ว่าจะสามารถนำมาใช้ได้มากน้อยแค่ไหนเพียงไร ซึ่งขึ้นอยู่กับงบประมาณและ การประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพกว่านั่นเอง

4. การเน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

แนวโน้มของงานราชทัณฑ์ในระดับสากล ได้หันไปสู่การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมากขึ้น ทั้งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดก่อนส่งเข้าสู่เรือนจำ และภายหลังจากที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้ว ในประเทศไทยก็เช่นกันหลายฝ่ายได้มีการผลักดันให้มีมาตรการปฏิบัติในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวอย่างต่อเนื่องของกรมคุมประพฤติในการขยายสำนักงานคุมประพฤติให้ครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย และการนำมาตราการอื่น ๆ มาใช้แทนโทษจำคุก ในส่วนที่เกี่ยวกับปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังจากที่ได้รับโทษจำคุกมาระยะหนึ่งแล้ว แผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ได้ระบุชัดให้มีการส่งเสริม และปรับขยายการนำกระบวนการด้านทนายความว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนมาใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมงานด้านคุมประพฤติและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน ซึ่งรวมถึงการขยายงานด้านการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ และมาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และการปล่อยผู้ต้องขังไปทำงานภายนอก เป็นต้น

5. การพัฒนานุเคราะห์

เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของอัตรากำลังภาครัฐถูกจำกัด การหันไปพัฒนานุเคราะห์จึงเป็นจำเป็นเพราะคุณภาพของคนจะเป็นปัจจัยสำคัญ ในการที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จในภาวะที่กำลังคนขาดแคลน แนวโน้มที่ผ่านมาของกรมราชทัณฑ์ก็ได้มีการตื่นตัว และพัฒนานุเคราะห์อย่างจริงจัง โดยมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและทั่วถึง ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวนี้ได้รับการยืนยันในแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ ที่จะให้มีการพัฒนานุเคราะห์ให้สอดคล้องกับงานที่เป็นภารกิจหลักโดย ได้กำหนดกลยุทธ์ไว้หลายประการรวมถึงการจัดตั้งและก่อสร้างสถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์แห่งใหม่ และการจัดการฝึกอบรมให้มีการขยายตัวและทันสมัยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงตลอดถึงการส่งเสริมให้ข้าราชการได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และการส่งเสริมจริยธรรม และคุณธรรมของข้าราชการอย่างจริงจัง ซึ่งจะมีผลทำให้มีบุคลากรที่มีคุณภาพอันจะส่งผลถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต่อไป

ดังนั้นงานราชทัณฑ์จากอดีตถึงปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติที่ทารุณโหดร้าย มุ่งแก้แค้น ทดแทน และลงโทษให้คนเกิดความเกรงกลัว ได้พัฒนามาสู่ปัจจุบันซึ่งเน้นในเรื่องการแก้ไขอบรม โดยได้เร่งพัฒนางานในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง การเตรียมการสงเคราะห์หลังปล่อยการคุมประพฤติ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงงานราชทัณฑ์ในอนาคต

ซึ่งตามแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์จะหันไปปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น และให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในงาน

สิทธิของผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์มีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงความสอดคล้องกับกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศ นอกจากนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแล้ว โดยกำหนดสิทธิของผู้ต้องขังไว้ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับอาหารถูกหลักโภชนาการและเพียงพอต่อความต้องการ

กรมราชทัณฑ์รับประกันว่าผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับอาหารวันละ 3 มื้อ ทุกวัน ฟรีตั้งแต่วันแรกที่เข้าคุกจนถึงวันสุดท้าย

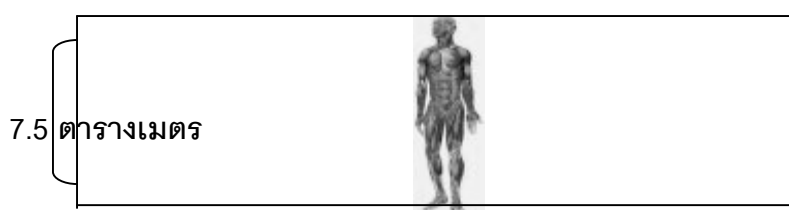
2. สิทธิที่จะได้รับเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มักจะมีเสื้อผ้าของตนเองจากญาติที่นำมาให้ ส่วนผู้ต้องขังที่ไม่สามารถจัดหาเสื้อผ้า ผ้าห่ม และของใช้ประจำตัว ทางเรือนจำจะรับผิดชอบจัดหาให้

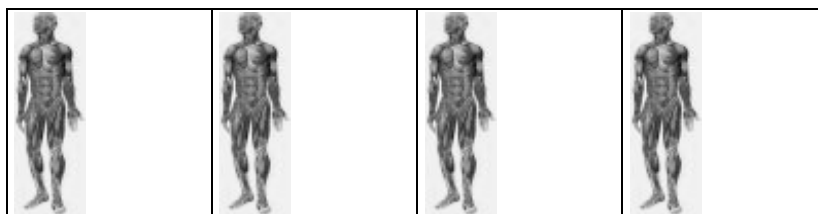
3. สิทธิที่จะได้ที่อยู่อาศัยที่ถูกลักษณะ

เรือนจำทุกแห่งได้พยายามจัดเรือนนอนให้ผู้ต้องขัง ได้พักอาศัยให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล อยู่แล้ว แต่คนติดคุกมีมากขึ้นไป (มากกว่า 250,000 คน / ในบางปี) ทำให้ผู้ต้องขังต้องอยู่กันอย่างแออัดยัดเยียด โดยมีพื้นที่การนอนของผู้ต้องขัง ดังนี้

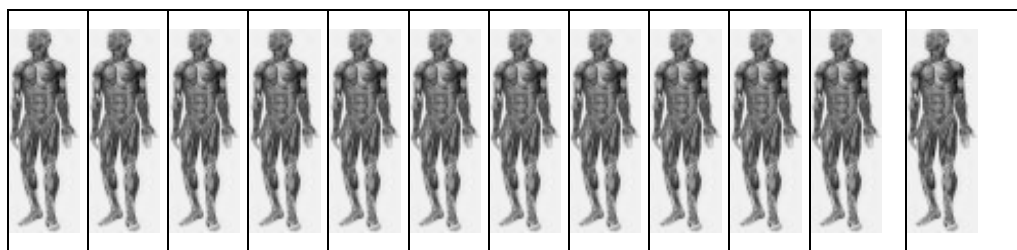
- (1) รูปที่เห็นพร้อมกรอบข้างล่างแสดงถึงพื้นที่นอนของผู้ต้องขัง 1 คนตามมาตรฐานสากล คือ 7.5 ตารางเมตร ต่อ คน

(2) ส่วนในประเทศไทยนั้น มาตรฐานขั้นต่ำของพื้นที่นอนสำหรับผู้ต้องขังที่กำหนดโดยกรมราชทัณฑ์ คือ 2.25 ตารางเมตรต่อผู้ต้องขัง 1 คน (ดังรูปข้างล่าง) ซึ่งเป็นขนาดที่พอจะยอมรับได้ ถ้าการระบายอากาศในห้องนอนอยู่ในเกณฑ์ดี

แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้ต้องขังมีพื้นที่นอน น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ถึง 3 เท่า !! คือ เฉลี่ยแล้ว ผู้ต้องขังแต่ละคนจะมีพื้นที่นอนเพียง 0.85 ตารางเมตร ซึ่งหมายความว่า ถ้าผู้ต้องขังมีส่วนสูง 170 เซนติเมตร ก็จะมีเนื้อที่นอนกว้างเพียง 50 เซนติเมตรเท่านั้น (ดังรูป) เพราะฉะนั้น การจะนอนให้หลับสบายจึงเป็นไปได้ไม่ได้

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะจำนวนผู้ต้องขังถูกจับกุมเข้ามาอยู่ในเรือนจำ มีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะผู้ต้องขังคดียาเสพติด

4. สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (0 บาท รักษาทุกโรค)

เรือนจำทุกแห่งมีสถานพยาบาล และเจ้าหน้าที่พยาบาลคอยให้การบำบัดรักษาโรคให้กับผู้ต้องขังตามสมควร แต่ถ้าป่วยเกินขีดความสามารถของสถานพยาบาล ก็จะมีการพิจารณาส่งตัวออกมารับการรักษาที่ โรงพยาบาลภายนอก หรือ ส่งตัวมารับการรักษาที่ ทักษสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ที่กรุงเทพฯ

5. สิทธิที่จะได้รับการติดต่อกับญาติและทนายความ

ทนายความมีสิทธิขอเข้าพบผู้ต้องขังได้ตามความจำเป็น ส่วนญาติก็สามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้ตามวันเวลาที่เรือนจำกำหนด ปัจจุบันนี้เรือนจำหลายแห่งได้เพิ่มจำนวนวันที่ญาติสามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้มากขึ้น บางเรือนจำอนุญาตให้เยี่ยมได้ทุกวันทำการ ผู้ต้องขังที่พัก

รักษาตัวอยู่ใน ทัศนสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์นั้น ญาติสามารถเข้าเยี่ยมผู้ป่วยได้ถึงตัวภายในโรงพยาบาล ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถเดินออกไปเยี่ยมญาติได้ตามปกติ

6. สิทธิที่จะประกอบพิธีทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง

ต้องขังที่นับถือศาสนาต่าง ๆ สามารถประกอบพิธีการทางศาสนาได้โดยทางเรือนจำจะมีอนุศาสนาจารย์คอยให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวก

7. สิทธิที่จะรับและส่งจดหมายติดต่อกับบุคคลภายนอก

นอกจากสิทธิที่จะรับ-ส่งจดหมายแล้ว ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายให้ผู้ต้องขังสามารถ รับ-ส่ง E-mail กับญาติ และ แม้กระทั่งสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อพูดคุยกับญาติได้ตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้

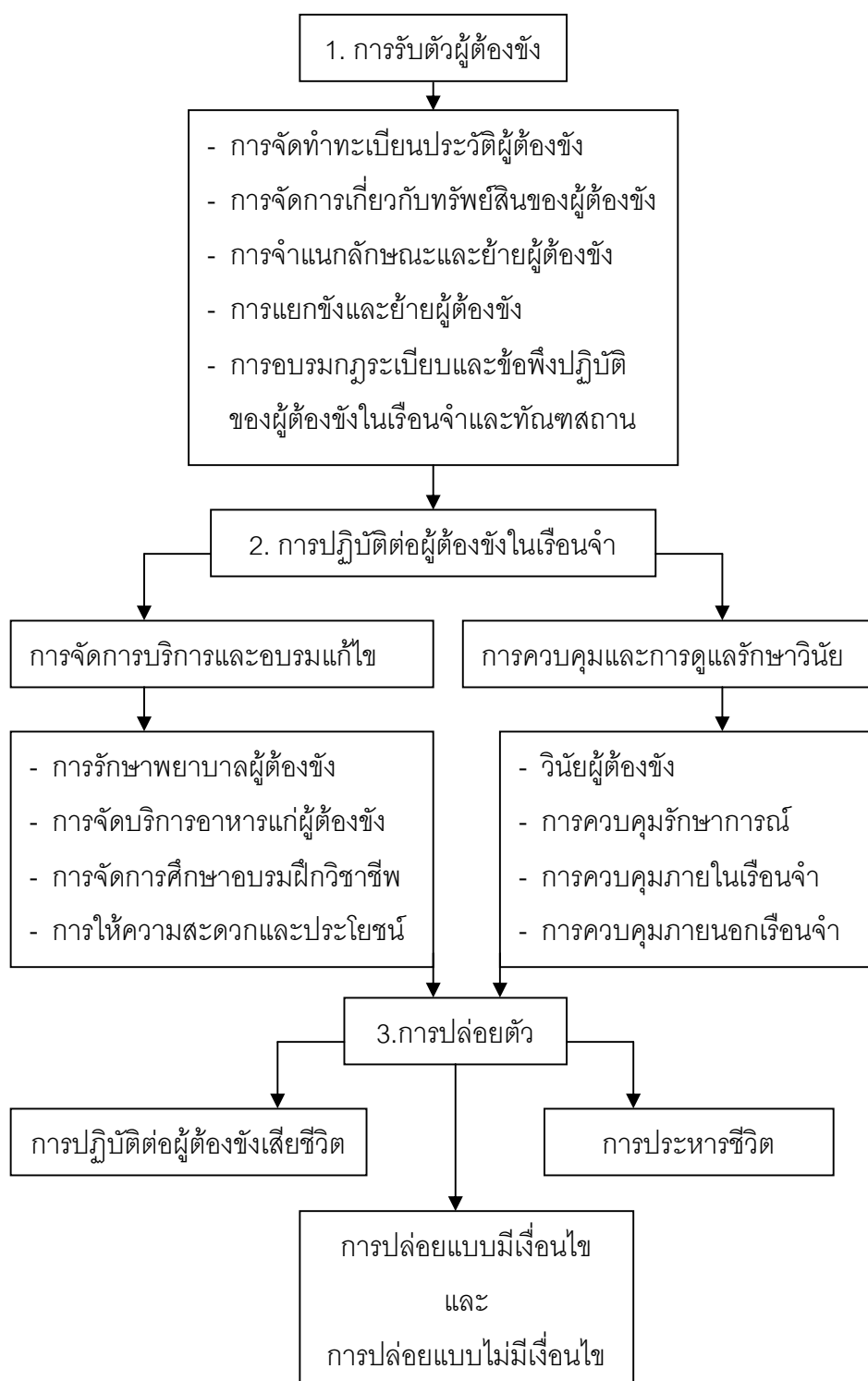
8. สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะอ่านหนังสือและวารสารในห้องสมุดของเรือนจำ และรับชมรายการข่าวสาร ภาพยนตร์ รายการบันเทิงต่าง ๆ จากโทรทัศน์ที่เรือนจำจัดให้

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของบุคลากรทัณฑสถานหญิงธนบุรี

แผนภูมิที่ 2.1

กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายใต้กรอบที่กำหนดดังกล่าว อาจแยกพิจารณาได้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การรับตัวผู้ต้องขัง

การรับตัวผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำตามหมายศาลคำสั่งของผู้มีอำนาจเจ้าหน้าที่ จะดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบประวัติ

ประวัติของผู้ต้องขังจะถูกส่งมาที่ทัณฑสถาน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขัง ลายพิมพ์นิ้วมือ และรูปถ่าย ซึ่งจะถูกตรวจสอบโดยละเอียด พร้อม ๆ กับการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังเป็นคนเดียวกันกับที่ระบุไว้ในเอกสารของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2. พิมพ์ลายนิ้วมือ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะนอกจากการสัมภาษณ์แล้วการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบกับลายพิมพ์นิ้วมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะช่วยยืนยันได้แน่นอนว่าเรือนจำรับผู้ต้องขังไม่ผิดตัว

3. ถ่ายรูป

ทำการถ่ายรูปผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่

4. ทำบัญชีฝากของมีค่า

เรือนจำจะเก็บของมีค่าทั้งหมดของผู้ต้องขังไว้และออกใบรับฝากให้ผู้ต้องขังเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อรับคืนภายหลัง

5. ตรวจสอบสิ่งของส่วนตัวที่อนุญาตให้นำติดตัวเข้าทัณฑสถาน

เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานจะตรวจสอบสิ่งของส่วนตัวเพื่อให้แน่ใจว่า ไม่มีสิ่งของห้ามปะปนอยู่ โดยเฉพาะยาเสพติด สิ่งของที่อนุญาตให้นำเข้าเรือนจำได้แก่ ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เสื้อผ้า สบู่ แปรงและยาสีฟัน เป็นต้น

6. พิจารณาจัดหาที่ ๆ เหมาะสมที่จะให้ผู้ต้องขังอยู่

โดยทั่วไปแล้วผู้ต้องขังรับใหม่ทุกรายจะถูกจัดไว้ในแดนแรกรับเพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสปรับตัวเอง การจำแนกลักษณะ การแยกขังและย้าย ผู้ต้องขังและการอบรม ภาวะเปื้อน และข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยภารกิจดังกล่าวมุ่งในการที่จะทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนรับทราบกฎระเบียบ

สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพในเรือนจำได้ และกรณีที่มีผู้ต้องขังบางรายที่เจ้าหน้าที่เห็นว่า มีปัญหาด้านสุขภาพก็จะส่งไปพักที่สถานพยาบาลของทัณฑสถาน

2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ

ทัณฑสถานหญิงธนบุรีได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน เหมือนเรือนจำ และทัณฑสถานอื่น ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2482 ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวทัณฑสถานหญิงธนบุรีได้ปฏิบัติดังนี้

1. การจัดการบริการและอบรมแก้ไข โดยมีการปฏิบัติกับผู้ต้องขัง ดังนี้

1) การรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี จัดให้มีสถานพยาบาลภายในทัณฑสถาน สำหรับรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่พยาบาลเทคนิคประจำ 1 คน และผู้มีความรู้ด้านการรักษาพยาบาลอีก 1 คน เป็นผู้ช่วยคอยดูแลรักษาผู้ต้องขังป่วย ซึ่งสอดคล้องตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 ข้อ 72 ที่บัญญัติว่า “เรือนจำทุกแห่งให้จัดให้มีสถานพยาบาลนั้น” นอกจากนี้ทางทัณฑสถานได้ประสานงานกับโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลภูมิพล และโรงพยาบาลราชทัณฑ์ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวส่งแพทย์เข้ามาตรวจรักษาผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน สัปดาห์ละ 3 ครั้ง หรือมากกว่าแล้วแต่ความจำเป็น โดยผู้ต้องขังเหล่านั้น จะได้รับการรักษาตามความเหมาะสม ถ้าเกินความสามารถที่จะทำการรักษาภายในทัณฑสถาน ก็จะดำเนินการจัดส่งผู้ต้องขังป่วยดังกล่าวออกไปรักษาที่โรงพยาบาลสมุทรสาคร หรือโรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ตามที่ผู้ต้องขังมีประวัติการรักษาตัวอยู่ และถ้าผู้ต้องขังป่วยที่ต้องใช้เวลาในการรักษาเป็นระยะเวลานาน ก็จะดำเนินการส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลกลางราชทัณฑ์

กรณีผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ เมื่อผู้ต้องขังมีครรภ์ปวดท้องใกล้คลอดมีเจ้าหน้าที่พยาบาลคอยสับเปลี่ยนกันปฏิบัติหน้าที่ อยู่ประจำภายในทัณฑสถาน ตลอด 24 ชั่วโมง ตรวจดูว่าปากมดลูกเปิดพร้อมที่จะคลอดหรือไม่เพื่อจะได้นำผู้ต้องขังรายดังกล่าวออกคลอดยังโรงพยาบาลสมุทรสาคร พร้อมเจ้าหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังออกคลอด 1 คน ต่อเจ้าหน้าที่ควบคุม 2 คน สลับสับเปลี่ยนกันควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันการหลบหนี ตลอด 24 ชั่วโมง จนกว่าแพทย์จะอนุญาตให้กลับไปพักฟื้นยังทัณฑสถาน

2) การจัดบริการอาหารให้แก่ผู้ต้องขัง

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี มีการจัดอาหารให้แก่ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับอาหารวันละ 3 มื้อ ทุกวันฟรี ตั้งแต่วันแรกที่เข้าคุกจนถึงวันสุดท้าย ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถาน ให้จัดอาหารให้แก่ผู้ต้องขังในแต่ละวันให้ครบ 5 หมู่ คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน โดยคำนึงถึงหลักสุขภาพอนามัย และมนุษยธรรม ภายใต้เงินงบประมาณที่ได้รับ ถัวเฉลี่ยอัตราค่าอาหารต่อคน วันละ 60 บาท โดยให้กำหนดตามปริมาณตามสมควร สำหรับการจัดเลี้ยงผู้ต้องขังวันละ 3 มื้อ คือ เช้า เที่ยง และเย็น โดยให้ทุกเรือนจำและทัณฑสถาน จัดทำรายการปรุงอาหารแล้วเสร็จไว้ในแผนสูตรกรรมทุกมื้อ และในโอกาสต่าง ๆ ก็ได้จัดอาหารหวานคาวเพิ่มเป็นกรณีพิเศษ

3) การจัดการอบรมฝึกวิชาชีพ

(1) การจัดการศึกษาสามัญ ทัณฑสถานหญิงธนบุรีกำหนดให้มีการจัดการศึกษาสามัญ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ตั้งแต่การอ่านออกเขียนได้ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการจัดการต่อเนื่องต่าง ๆ โดยทัณฑสถานจัดให้มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยวิธีการเรียนแบบชั้นเรียนเป็นหลัก

(2) การให้ผู้ต้องขังในทัณฑสถานศึกษา มสธ. สำหรับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาและการศึกษาต่อเนื่องกำหนด ให้ใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

(3) การจัดห้องสมุดในทัณฑสถานหญิงธนบุรี จัดให้ห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเพียบพร้อมทั้งหนังสือเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา สารคดีอันเป็นวิชาการ หรือวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง กรณีเป็นหนังสือบันเทิงคดีให้มีเฉพาะเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม และหนังสือพิมพ์ต้องเป็นหนังสือพิมพ์ที่ผู้อำนวยการได้สั่งอนุญาตไว้ และไม่เป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองประเทศ ห้ามมิให้นำหนังสือลักษณะเป็นเรื่องยั่วยุจริตใจให้กระทำการชั่วร้าย ผิดศีลธรรมก่อความรู้สึกลังการทางอารมณ์ การแบ่งชนชั้นหรือเกี่ยวกับลัทธิการเมืองอันเป็นปฏิปักษ์กับนโยบายของรัฐบาลเข้าไปไว้ในห้องสมุด

(4) การศึกษาสายวิชาชีพ ทัณฑสถานจัดให้มีการเรียนการสอนสายวิชาชีพระยะสั้นตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนโดยสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งนอกจาก

การศึกษาวชิราวุธดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางททสสถาน ยังได้จัดให้มีการฝึกวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งการนำผู้ต้องขังออกไปฝึกวิชาชีพภายนอกททสสถาน

(5) การฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ททสสถานจัดให้มีงานฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง โดยการจัดงานและวิธีทำงาน ให้คล้ายคลึงงานอิสระนอกททสสถานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้ชินต่อชีวิตการทำงานตามปกติทั่วไป โดยทางททสสถานหญิงธนบุรีมีงานฝึกวิชาชีพดังนี้

- งานของเล่นเด็ก - งานประดิษฐ์ จำพวก หมอน ผ้าห่ม
- งานถักมือ - งานไม้ จำพวก โต๊ะ เก้าอี้
- งานยางยืด - งานวางแผนไทย
- งานตัด-เย็บเสื้อผ้า - งานสปา
- งานปักมุก - งานซักรีด
- งานถักโคเช - งานเสริมสวย
- งานการบูร

กรณีวันหยุดประจำสัปดาห์ ให้ผู้ต้องขังหยุดทำงานสัปดาห์ละ 1 วัน ซึ่งทางททสสถานหญิงธนบุรีได้กำหนดให้ผู้ต้องขังหยุดทำงานใน วันอาทิตย์ของทุก ๆ สัปดาห์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้พักผ่อน

(6) การอบรมด้านศีลธรรม จริยธรรมแก่ผู้ต้องขัง โดยปฏิบัติดังนี้

- ททสสถาน จัดให้ผู้ต้องขังทุกคน ได้รับการอบรมด้านศีลธรรม จรรยา และหน้าที่พลเมืองดี รวมทั้งฟังธรรมะเทศนาคำสอนตามลัทธิศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ

- ททสสถาน จัดให้ผู้ต้องขังประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันพระ หรือวันสำคัญตามศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ รวมทั้งได้รับการเยี่ยมเยียนปลอบใจ จากผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนานั้น ๆ

- การให้ผู้ต้องขังศึกษาธรรมศึกษา ททสสถานจัดให้นิมนต์พระสงฆ์ ที่มีคุณวิเศษจริยธรรมเข้ามาแสดงธรรมแก่ผู้ต้องขังในวันอาทิตย์

- ในวันสำคัญทางราชการและศาสนา ททสสถานจัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ผู้ต้องขังทราบถึงความสำคัญของวันดังกล่าว หรือประกอบพิธีบำเพ็ญการกุศล

- ในการอบรมทางศีลธรรมแก่ผู้ต้องขัง ททสสถานมอบหมายให้อนุศาสนาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอน หรืออาราธนาพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากรพุทธสมาคมมาอบรมผู้ต้องขังเป็นประจำ

4) การให้ความสะดวกและประโยชน์บางประการแก่ผู้ต้องขัง

การให้ความสะดวกและประโยชน์บางประการแก่ผู้ต้องขัง เป็นสิ่งที่พึงกระทำตามหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลอื่น เพียงแต่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่กระทำความผิดและต้องรับโทษจำคุก การได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังซึ่งมีเงื่อนไขต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่ว่า “ใครทำดี ย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว” เมื่อผู้ต้องขังคนใดมีความประพฤติดี อยู่ในระเบียบวินัย ให้ความร่วมมือกับทัณฑสถานก็ย่อมได้รับผลดีตอบแทน โดยอยู่ในรูปของการได้รับความสะดวกและประโยชน์นั้นบางประการขณะที่ถูกคุมขังอยู่ ผลที่ตามมา คือ การมีโอกาสกลับไปสู่ครอบครัว หรือสังคมภายนอกเร็วขึ้น การให้ความสะดวกและประโยชน์บางประการแก่ผู้ต้องขัง อันได้แก่

(1) การเยี่ยมและติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการเรือนจำ ญาติสามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้ตามวันเวลาที่เรือนจำกำหนด ปัจจุบันนี้ทางทัณฑสถาน ได้เพิ่มจำนวนวันที่ญาติสามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้มากขึ้น โดยอนุญาตให้เยี่ยมได้ทุกวันทำการ จันทร์ ถึง ศุกร์ เว้นวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ผู้ต้องขังออกรับการเยี่ยมญาติได้คนละ 1 ครั้ง/วัน ครั้งละประมาณ 20 นาที เวลาเยี่ยม ภาคเช้าเวลา 08.30–12.00 น. ภาคบ่ายเวลา 13.00–15.00 น.

(2) การติดต่อกับทนายความของผู้ต้องขัง

ทนายที่มาขอพบผู้ต้องขังด้วยเรื่องคดี จะเยี่ยมเยียนหรือติดต่อด้วยตนเองกับผู้ต้องขังได้ทุกวัน ทุกเวลา ระหว่าง 08.30–15.00 น. เว้นวันหยุดราชการ และการที่ทนายเข้าพบผู้ต้องขัง ห้ามนำญาติเข้าพบผู้ต้องขังในห้องทนายความโดยเด็ดขาด

(3) การเยี่ยมผู้ต้องขังป่วย และการเยี่ยมอย่างใกล้ชิด

เพื่อให้ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยของทัณฑสถาน ได้รับการติดต่อญาติภายนอก โดยการเยี่ยมญาติอย่างใกล้ชิดถึงตัว อันเป็นการบำบัดรักษาทางจิตใจ อันจะช่วยให้การบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยหายเร็วขึ้น ซึ่งญาติผู้ต้องขังป่วยที่สามารถเยี่ยมได้อย่างใกล้ชิด คือ บิดา มารดา สามีและภรรยา บุตร ธิดา พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

(4) การร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง

การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังต้องเขียนด้วยตนเอง เว้นแต่ไม่สามารถเขียนเองได้ และในกรณีผู้ต้องขังขอสงวนข้อความเป็นลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานทัณฑสถานอยู่ใกล้ชิดในระยะที่อาจอ่านเข้าใจข้อความที่เขียนหรือขออ่าน หรือขอให้

ผู้อื่นมีโอกาสเช่นนั้น นอกจากจากบุคคลที่ผู้ต้องขังยินยอม ซึ่งการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขังไปเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นหลักฐาน จึงให้ทัณฑสถานจัดทำใบสำคัญรับเรื่องราวหรือคำร้องทุกข์ จัดลงสมุดเพื่อลงรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขังขึ้นโดยเฉพาะ

(5) การจัดชั้นผู้ต้องขัง

การจัดชั้นผู้ต้องขังจะเป็นการจัดชั้นให้กับนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น เป็นการจัดเพื่อแยกผู้ต้องขังแต่ละจำพวกที่มีประวัติอาชญากรรม หรือนิสัยอันชั่วช้าเลวทราม ซึ่งจะโน้มน้ำหนักผู้อยู่ใกล้ชิดให้ชั่วตาม หรือเพื่อแบ่งออกเป็นชั้น ๆ ของผู้ต้องขังให้สะดวกในการปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูให้เข้ากลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ ซึ่งนักโทษเด็ดขาดสามารถแบ่งชั้นออกได้ดังนี้

- ชั้นเยี่ยม
- ชั้นดีมาก
- ชั้นดี
- ชั้นกลาง
- ชั้นเลว
- ชั้นเลวมาก

นักโทษเด็ดขาดที่เข้าใหม่จะให้อยู่ในชั้นกลาง จนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่ได้เคยต้องโทษมาแล้ว และมาต้องโทษจำคุกในคราวนี้อีกภายใน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อน งบประมาณผิดทั้ง 2 คราวนั้นไม่ใช่ความผิดฐานหลบหนีหรือประมาทให้อยู่ในชั้นเลว

(6) การให้ประโยชน์บางประการแก่ผู้ต้องขัง

การให้ประโยชน์บางประการแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด คนใดแสดงให้เห็นความประพฤติ มีความประพฤติดี มีความอุสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนี้

- ให้ความสะดวกในทัณฑสถานตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ
- การเลื่อนชั้น
- ตั้งให้มีตำแหน่งผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานทัณฑสถาน
- ลาไม่เกิน 4 วันในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทาง เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้

ออกไปนอกราชอาณาจักรสยาม และระยะเวลาที่อนุญาตให้เวลานี้มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

- การพักการลงโทษภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ แต่การพักการลงโทษนี้จะพึงกระทำต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตและระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น ให้กำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกินกว่ากำหนดโทษที่เหลืออยู่

- ลดวันต้องโทษให้เดือนละไม่เกิน 5 วัน โดยให้มีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ กรมตำรวจ กรมอัยการ กรมพัฒนาแรงงานและความมั่นคงของมนุษย์ และจิตแพทย์

- พักโทษที่ส่งออกไปทำงานสาธารณะ นอกทัณฑสถานให้ลดวันต้องโทษลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะนั้น

5) วินัยของผู้ต้องขัง

วินัยผู้ต้องขังมีขอบเขตและความหมายกว้าง ตลอดถึงความประพฤติหรือพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมของผู้ต้องขังในหลาย ๆ ประการ อาทิ การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม หรือหลีกเลี่ยงระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถาน กระด้างกระเดื่อง ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อคำสั่งอันชอบของเจ้าพนักงานทัณฑสถานซึ่งผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับของทัณฑสถาน หากไม่ปฏิบัติก็จะถูกลงโทษทางวินัยแล้วแต่กรณี ดังนี้

(1) ภาวทัศน์ เป็นความผิดที่ผู้ต้องขังกระทำไปไม่ร้ายแรง และผู้ต้องขังสำนึกถึงความผิดที่ได้กระทำนั้นไปแล้ว โดยการลงโทษภาวทัศน์ให้กระทำโดยวิธีเรียกตัวมาว่ากล่าวสั่งสอน ให้พยายามประพฤติตัวอยู่ในวินัย

(2) การตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อบุคคลภายนอก กรณีที่ประพฤติผิดระเบียบวินัยหรือข้อบังคับอันมีไว้สำหรับการเยี่ยม หรือติดต่อบุคคลภายนอกหรือพยายามหลบหนีไปแล้วแต่ได้ตัวกลับมา หรือนำเข้ามาซึ่งสิ่งของต้องห้ามในทัณฑสถาน และนำสิ่งของที่มีโทษของตนออกจากทัณฑสถานโดยมิได้รับอนุญาต

(3) การงดการเลื่อนชั้น จะกระทำได้ในกรณีที่ผู้ต้องขังกระทำผิดตามที่ระบุไว้ในข้อ 2 หรือทำให้ทรัพย์สินทางราชการหรือของผู้อื่นเสียหายโดยประมาท และกระทำการให้เกิดเหตุขัดข้องในการงานของผู้ต้องขังอื่นโดยประมาท

(4) การลดชั้น จะกระทำกรณีที่ผู้ต้องขังทำให้เกิดเหตุตามข้อ 3 กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งต่ำกว่ายศตติลงมา ก่อการวิวาทขึ้นกับผู้ต้องขังอื่น แต่ไม่ถึงมี

เหตุร้ายแรง เล่นการพนันในทันตสถาน ดื่มสุรา สูบกัญชา หรือเสพของมึนเมาอื่น ๆ คำสั่งของ
ต้องห้าม

(5) การลดรางวัล จะกระทำกรณีที่ผู้ต้องขังทำให้เสียทรัพย์สินของผู้อื่น
เสียหาย ก่อการวิวาทกับผู้อื่นในขณะที่ทำงาน ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อการทำงานอันเป็นหน้าที่
การลดรางวัลนั้น พึงลดตามส่วนที่เห็นสมควรแก่ความผิด

(6) การขังเดี่ยว จะกระทำกรณีที่ผู้ต้องขังกระทำความผิดต่อ
เจ้าพนักงานวิเวกกับผู้ต้องขังอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป เป็นเจ้ามือเล่นการพนันหรือสมคบกับผู้ต้องขัง
อื่นเล่นการพนันตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป ดื่มสุรา สูบกัญชา หรือเสพของมึนเมาอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปมี
ของต้องห้ามในจำพวกที่เป็นเครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี และคำสั่งของต้องห้าม

(7) ตัดวันลดวันต้องโทษจำคุกนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการลดวันต้องโทษ
จำคุกแล้ว อาจถูกตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ดังนี้

- ไม่เกิน 60 วัน แต่ไม่น้อยกว่า 30 วัน สำหรับการกระทำผิดวินัย
อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ สมคบกับผู้อื่นก่อนความไม่สงบเรียบร้อย ทำร้ายหรือพยายามทำ
ร้ายพนักงานเจ้าหน้าที่ พยายามหลบหนีไปแล้วแต่ได้ตัวมา ชัดคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งหน้า จงใจก่อ
ความเสียหายให้แก่ผู้อื่นหรือกิจการทันตสถานได้เกิดความเสียหายขึ้น และ กระทำความผิดใน
ส่วนที่เกี่ยวกับเงิน หรือสิ่งของต้องห้าม

- ไม่เกิน 30 วัน แต่ไม่น้อยกว่า 15 วัน สำหรับการกระทำผิดวินัย
อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ การก่อวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นเนื่อง ๆ ก่อความวุ่นวายแต่ไม่ร้ายแรง จงใจ
หลีกเลียงการทำงาน ทำร้ายหรือพยายามทำร้ายผู้อื่น และจงใจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่นหรือ
กิจการของทันตสถานแต่ไม่เกิดความเสียหายขึ้น

- ไม่เกิน 15 วัน สำหรับการกระทำผิดวินัยอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้
กระทำความผิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ วิวาทกับผู้ต้องขังอื่น เล่นการพนัน ฝ่าฝืนระเบียบหรือ
ข้อบังคับของทันตสถาน

ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดผู้กระทำผิดวินัยผู้ใด มีวันลดวันต้องโทษ
จำคุกไม่ถึง 30 วัน สำหรับกรณี หรือกรณีไม่ถึง 15 วัน ให้ตัดวันลดวันต้องโทษจำคุกที่มีอยู่ทั้งหมด
และจะลงโทษฐานผิดวินัยสถานอื่นอีกด้วยก็ได้

6) การควบคุมรักษาการณ์

การควบคุมผู้ต้องขัง เป็นภารกิจที่สำคัญประการแรกที่อยู่บนหน้าที่
รับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ และเป็นงานหลักของทันตสถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกครอง

และดูแลผู้ต้องขังให้ปฏิบัติตน ตามระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง และมีให้ก่อเหตุร้ายหรือแหกหักทัณฑสถาน หลบหนี การพิจารณาความดีความชอบของผู้ต้องขัง การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นหรือการลดชั้น การลงโทษทางวินัย เจ้าหน้าที่ถ้าหากเจ้าพนักงานทัณฑสถานสามารถควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ การปกครองทัณฑสถาน ย่อมดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย มีบรรยากาศที่ดี และมีประสิทธิภาพ การควบคุมผู้ต้องขังได้มีการแบ่งหน้าที่เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังดังนี้

(1) ผู้คุม ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการอยู่ใกล้ชิด หรือรวมปะปนอยู่กับผู้ต้องขัง โดยทำหน้าที่จัดการควบคุมและบังคับให้ผู้ต้องขังทำงานหรือทำการฝึก และอบรมผู้ต้องขังตลอดจนการปกครองงานและควบคุมระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง

(2) ผู้ควบคุม ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติอยู่ห่างไม่ปะปนรวมอยู่กับผู้ต้องขัง โดยกระทำหน้าที่อยู่เวรยามรักษาการณ์ (ป้อมยาม) หรือกระทำกรควบคุมผู้ต้องขังอยู่ในระยะห่าง ๆ เพื่อป้องกันการหลบหนี ตลอด 24 ชั่วโมง โดยการจัดเวรยามรักษาการณ์ทั้งกลางวันและกลางคืน และในวันหยุดราชการของแต่ละทัณฑสถาน

(3) ให้พัสดี เป็นผู้พิจารณากำหนดตามควรแก่กรณีว่า การควบคุมในกิจการใดจะต้องมีผู้คุมอย่างเดียวหรือจะต้องมีทั้งผู้คุมและผู้ควบคุมด้วยเว้นแต่การควบคุมในกิจการใดมีระเบียบข้อบังคับหรือวิธีปฏิบัติได้วางกำหนดไว้เป็นการแน่นอนว่า ให้มีผู้คุมแต่อย่างเดียวหรือให้มีทั้งผู้คุมและผู้ควบคุมรวมกันก็ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและวิธีปฏิบัติการนั้น ๆ ทุกประการ

(4) การควบคุมกรณีใดที่กำหนดว่าจะต้องมีทั้งผู้คุม และผู้ควบคุมทำการควบคุมให้พัสดีเป็นผู้พิจารณากำหนดแบ่งหน้าที่ว่าเจ้าพนักงานคนใดเป็นผู้ควบคุม และผู้ควบคุม

(5) ให้เจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมผู้ต้องขัง ที่ทำหน้าที่ผู้คุมถือไม้ตะบอง

(6) การควบคุมผู้ต้องขังของผู้คุมให้ปฏิบัติดังนี้

- ในระหว่างการควบคุมผู้ต้องขัง หากอยู่กับที่ให้ควบคุมอยู่ห่างผู้ต้องขังตั้งแต่ 8-10 เมตร ตามสมควรแก่กรณีที่จะใช้อาวุธที่ถือได้ทันทั่วทั้ง

- ในระหว่างการควบคุมเดินทางให้ควบคุมอยู่ห่างทางด้านข้างหรือด้านหลังของแถวผู้ต้องขังตั้งแต่ 4-6 เมตร ตามสมควรแก่กรณีที่จะใช้อาวุธที่ถือได้ทันทั่วทั้ง

- ในระหว่างการควบคุมทำงานกลางแจ้งภายนอกทัณฑสถาน

(7) ผู้ต้องขังที่อยู่ในความควบคุมออกไปจากที่ที่หยุดอยู่กับที่ หรือออกนอกแถวซึ่งมีพฤติการณ์แสดงว่ากำลังหลบหนีจากการควบคุม หรือออกนอกเขตการควบคุมที่

กำหนดไว้ โดยมีได้รับอนุญาตให้ถือว่าเป็นการหลบหนีการควบคุม ให้ผู้คุมและผู้ควบคุมที่ถือไม้ตะบองปฏิบัติ

7) การควบคุมผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน

มาตรการควบคุมผู้ต้องขัง เป็นการกำหนดวิธีการในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้อยู่รวมกันอย่างสงบสุขภายในสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ได้กำหนดขึ้น คือในทัณฑสถานพอจะจำแนกได้ดังนี้

(1) มาตรการป้องกันผู้ต้องขังหลบหนีภายในทัณฑสถาน กรมราชทัณฑ์จึงหาแนวทางในการป้องกันการหลบหนีโดยให้ทัณฑสถานดำเนินการดังนี้

- การตรวจค้นสิ่งของต้องห้ามและสิ่งของผิดระเบียบ โดยการตรวจค้นประตูเข้า-ออกและพาหนะเข้า-ออกทัณฑสถานอย่างสม่ำเสมอ ค้นตัวผู้ต้องขังทุกคน ในเวลาเข้าภายหลังลงจากเรือนนอน และเวลาเย็นก่อนขึ้นเรือนนอนเป็นจำอย่างสม่ำเสมอ และตรวจค้นอาคารสถานที่และบริเวณโดยรอบภายในทัณฑสถานให้ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน

- การเก็บรักษา ไล่ และไขกุญแจทัณฑสถานให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและห้ามมิให้ใช้ผู้ต้องขังไขกุญแจ หยิบกุญแจ หรือทำงานใกล้บริเวณที่เก็บรักษากุญแจโดยเด็ดขาด

- การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในการฝึกวิชาชีพ รวมทั้งการเก็บวัตถุดิบในการฝึกวิชาชีพ

- การปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์ของเจ้าพนักงาน ในทัณฑสถานเพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี

- ในการปฏิบัติงานในทัณฑสถานทุกด้าน และทุกงานให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

- ให้ทัณฑสถานดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อจัดงานที่เหมาะสมแก่ความสามารถและความถนัดของผู้ต้องขัง

- ให้เจ้าหน้าที่อบรมชี้แจง กฎ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานขณะทำงานภายนอกทัณฑสถาน ให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการจ่ายออกทำงานภายนอก หรือทำงานสาธารณะทราบ และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

- การควบคุมผู้ต้องขังป่วยในโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลภายนอกทัณฑสถานให้จัดเจ้าหน้าที่ควบคุมในอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ 2 คน ต่อผู้ต้องขัง 1 คน

- ในการควบคุมผู้ต้องขังนอกทัณฑสถาน ให้ทัณฑสถานจัดทำขั้นตอนและหลักปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบทั่วกัน

- การควบคุมผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน ให้ฝ่ายควบคุม หรือฝ่ายปกครองและรักษาการณ กำหนดขั้นตอนและหลักปฏิบัติในการควบคุมผู้ต้องขังประจำวันให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยทั่วกันและถือปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวโดยเคร่งครัดสม่ำเสมอ

- ให้ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ประชุมอบรมชี้แจงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ ให้เข้าใจกฎ ระเบียบ การควบคุมผู้ต้องขังทั้งภายในและภายนอก

- การพกไม้ตะบองติดตัวขณะปฏิบัติหน้าที่ ภายในทัณฑสถาน ให้เจ้าหน้าที่ทุกคนพกไม้ตะบองติดตัวตลอดเวลาทุกครั้งที่เข้าไปภายในทัณฑสถาน และให้นำออกมาเก็บไว้ที่ประตูทัณฑสถานเมื่อเสร็จภาระหน้าที่ประจำวัน

- การใช้อาวุธปืนให้ทัณฑสถานตรวจสอบอาวุธปืน ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

- การอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าไปในทัณฑสถาน นอกเหนือจากภารกิจด้านการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ทัณฑสถานยังต้องปฏิบัติภารกิจด้านการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพด้วย

- การจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายในทัณฑสถาน ซึ่งทางทัณฑสถานมีการแบ่งส่วน ฝ่ายและงานตามกรอบแผนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

(2) มาตรการในการป้องกันและระงับเหตุร้ายภายในทัณฑสถาน

- ในการป้องกันเหตุและระงับเหตุร้าย ขอให้เจ้าหน้าที่ทุกคนถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหนังสือคำสั่ง

- ให้ทัณฑสถานจัดทำแผนกำลังคน กำหนดเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานระงับเหตุร้าย

- ให้จัดพิมพ์แผนป้องกันและระงับเหตุร้าย ในทัณฑสถานแจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยทั่วกัน

- ให้มีการซักซ้อมเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามแผน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และรายงานผลกรมราชทัณฑ์

(3) มาตรการในการควบคุมรถยนต์หรือยานพาหนะเข้า-ออกทัณฑสถาน

(4) มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในทัณฑสถาน

(5) มาตรการในการจัดอาหารให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารที่มีปริมาณ คุณภาพ และมีคุณค่าทางโภชนาการ ครบทั้ง 5 หมู่ ถูกหลักสุขอนามัย

(6) มาตรการในการป้องกันอัคคีภัย

(7) มาตรการในการป้องกันภัยแล้ง ทณฑสถานมีการกำหนดมาตรการการประหยัดการใช้น้ำ แต่ต้องไม่เดือดร้อนต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง

(8) มาตรการในการป้องกันน้ำท่วม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม กับสภาวะน้ำท่วม มิให้เกิดความเสียหายทางราชการ

(9) มาตรการควบคุมผู้ต้องขังในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

(10) มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในช่วงฤดูร้อนด้วยในช่วงฤดูร้อน ซึ่งอากาศอบอ้าวมาก อีกทั้งทณฑสถานมีผู้ต้องขังจำนวนมาก ความร้อนอบอ้าวและความแออัด ยัดเยียด อาจสร้างปัญหาในการปกครองผู้ต้องขัง จึงมีการกำชับให้เจ้าหน้าที่ดูแลผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด

(11) มาตรการในการป้องกันผู้ต้องขังฆ่าตัวตายด้วยมีแนวโน้มจำนวนผู้ต้องขังผูกคอตายหรือฆ่าตัวตายภายในทณฑสถานจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสุขภาพจิตของผู้ต้องขังแย่ง มีความกดดันทางจิตใจมาก ทั้งจากภายในทณฑสถานและภายนอก จึงหาทางออกด้วยวิธีนี้ และที่สำคัญยิ่งคือ การที่ทณฑสถานขาดการเอาใจใส่ในความเป็นคนของผู้ต้องขัง หากปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีแก้ไขก็จะมีผลกระทบต่อภาพพจน์ของทณฑสถาน ซึ่งจะมีการกำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยหลักเมตตาธรรม

8) มาตรการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกทณฑสถาน

การนำผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะนอกทณฑสถาน มีข้อกำหนดดังนี้

(1) นักโทษเด็ดขาดที่จ่ายออกไปทำงานนอกทณฑสถานจะต้องนำกลับเข้าทณฑสถานไม่เกิน 17.00 นาฬิกา ในวันเดียวกัน

(2) นักโทษเด็ดขาดที่จะจ่ายออกไปทำงานนอกทณฑสถาน ต้องรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด

(3) ต้องเป็นผู้ที่ทำงานดีโดยทำได้ตามกำหนดให้ หรือหากมิได้กำหนดให้ ก็ทำตามกำหนดปกติของวิญญูชนพึงกระทำได้ตลอดมา

(4) ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี โดยไม่เคยกระทำความผิดขึ้นในทณฑสถาน หรือไม่มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อจ่ายออกไปแล้วอาจหลบหนี

(5) ตามปกติให้คัดเลือกนักโทษเด็ดขาด ที่ต้องจำมาแล้วเกินครึ่งของกำหนดโทษ และเหลือกำหนดโทษน้อย จ่ายออกไปก่อนผู้ที่เหลือกำหนดโทษสูง

(6) ให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวน 3 คน ทำหน้าที่ตรวจพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกทัณฑสถาน เสนอผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาส่งต่อไป

(7) นักโทษเด็ดขาดคนใดที่คัดเลือกจ่ายออกทำงาน นอกทัณฑสถาน ถ้าปรากฏขึ้นภายหลังว่า มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าขาดคุณสมบัติให้ส่งจ่ายออกทันที

(8) ห้ามมิให้จ่ายผู้ต้องขังออกไปภายนอกทัณฑสถาน โดยใช้ผู้คุมเพียงคนเดียว ต้องใช้ผู้คุมอย่างน้อย 2 คน นอกจากเป็นการจ่ายผู้ต้องขังเพียงคนเดียว

(9) ให้จัดเจ้าหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังในอัตราควบคุม 2 คน ต่อผู้ต้องขัง 5 คน สำหรับกรณีที่ต้องใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 5 คน

(10) ในกรณีที่ใช้แรงงานผู้ต้องขังแต่ละกลุ่มเกินกว่า 5 คน ขึ้นไป ให้ถือผู้คุม 1 คนต่อผู้ต้องขัง 5 คน เช่นเดิม

3. การปล่อยตัว

การปล่อยตัวผู้ต้องขัง เจ้าพนักงานทัณฑสถาน ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ และระเบียบที่วางไว้ เพราะการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการบริหารงานของทัณฑสถาน รวมถึงความรับผิดชอบในฐานะส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนอาจก่อให้เกิดทัศนคติ และภาพพจน์ที่ไม่พึงประสงค์แก่ประชาชนได้ ดังนั้น เจ้าพนักงานทัณฑสถานจึงต้องยึดถือปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนเป็นหลัก

1. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเสียชีวิต เมื่อมีผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในทัณฑสถานให้ปฏิบัติดังนี้

1) การดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนผู้ตาย โดยให้พัศดีบันทึกการตายของผู้ต้องขังไว้ในสมุดตรวจ โดยมีรายละเอียด ชื่อผู้ตาย คดีเลขที่ ฐานโทษ กำหนดโทษ โทษที่เหลือ ชื่อผู้พบผู้ตาย เวลาพบผู้ตาย และเวลาตาย และดำเนินการลงรายการในแบบ ร.ท.ที่เกี่ยวข้อง คือ ร.ท.28 ร.ท.30 และ ร.ท.20 และให้ดำเนินการแจ้งการตายของผู้ต้องขังต่อนายทะเบียนท้องถิ่น เพื่อออกไปมรณบัตร กรณีที่ผู้ตายเป็นคนต้องขังระหว่างสอบสวน ระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ให้แจ้งศาลที่ระบุไว้ในหมายทราบเพื่อศาลจะได้จำหน่ายคดีต่อไป ส่วนคนฝากให้แจ้งผู้ฝากทราบด้วย

2) การแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพ กรณีผู้ต้องขังเสียชีวิตผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้รีบแจ้งความแก่เจ้าพนักงานสอบสวน เพื่อทำการชันสูตรทันที โดยให้เก็บศพไว้ในสภาพเดิมหรือ ณ ที่ซึ่งพบศพ

3) การแจ้งข่าวการตายของผู้ต้องขังแก่ครอบครัว โดยให้แจ้งข่าวการตายให้ครอบครัวผู้ต้องขังทราบ โดยให้แจ้งไปยังอำเภอที่ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาอยู่เพื่อแจ้งให้ญาติทราบต่อไป ส่วนกรณีผู้ต้องขังที่เป็นมุสลิม ให้แจ้งแก่ญาติผู้ต้องขังนั้นโดยเร็ว หากไม่มีญาติให้แจ้งกรรมการมัสยิดที่อยู่ใกล้ เพื่อสะดวกแก่การรับศพไปประกอบพิธีกรรม กรณีผู้ต้องขังตายด้วยโรคระบาด ซึ่งแพทย์เห็นว่าให้จัดการเผาศพผู้ตายโดยเร็ว ให้ทางทันตสถานเผาศพนั่นทันที แล้วแจ้งให้ญาติทราบในภายหลัง และต้องเก็บกระดูกให้ญาติต่อไป หลังจากแจ้งญาติแล้วให้แจ้งกลับจากทางอำเภอว่าไม่มีญาติมารับศพ หรือพ้นกำหนด 3 เดือน ให้ทันตสถานจัดการกับศพนั้นเสีย กรณีหลายศพให้เผาราวเดียวกัน

4) การจัดบริการศพผู้ต้องขังที่ตายในเรือนจำ กรณีศพยังไม่มีญาติมาขอรับระหว่างรอญาติให้ทันตสถานนำไปฝังไว้ที่วัดใดวัดหนึ่ง และทำพิธีบังสุกุลให้ ซึ่งกรมราชทัณฑ์จะพิจารณาจ่ายค่าใช้จ่าย (ค่าฌาปนกิจ) ให้ตามค่าใช้จ่ายจริง

5) การรายงานกรมราชทัณฑ์ หากมีผู้ต้องขังตายในทันตสถานให้รายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบด้วย

2. การปล่อยตัว

การปล่อยตัวผู้ต้องขังเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสถานที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่กำหนดไว้ ซึ่งมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1) การปล่อยตัวเป็นการชั่วคราว เป็นการปล่อยประกันตัวของผู้ต้องขังซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องปฏิบัติตามหมายศาล หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจโดยพลัน หรือกรณีฉุกเฉินอันเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง เช่น เกิดเพลิงไหม้ทันตสถานอย่างรุนแรง หรือภาวะสงครามที่ทางทันตสถานถูกฝ่ายข้าศึกโจมตีจนมีผู้ต้องขังบาดเจ็บล้มตายโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง หรือไม่มีทางเลือกอย่างอื่น

2) การปล่อยตัวกรณีปกติ เป็นการปล่อยตัวเมื่อผู้ต้องขังหรือคนฝากจำคุกครบกำหนดโทษ การปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษแบบมีเงื่อนไข ในการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก ปล่อยตัวทำงานสาธารณะนอกทันตสถาน การปล่อยตัวพระราชทานอภัยโทษหมู่ และการปล่อยตัวพระราชทานอภัยโทษเฉพาะราย

นอกจากนี้ทัศนสถานหญิงธนบุรี ยังได้ดำเนินการจัดทำตารางในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันแก่ผู้ต้องขังอีกด้วย เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นการสร้างระเบียบ วินัย และนิสัยในทางที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังเองรายละเอียดดังแสดงตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.1

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังทัศนสถานหญิงธนบุรี

วัน	เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
จันทร์-อาทิตย์	05.30	ตื่นนอน (เปิดเสียงตามสาย ธรรมะ)	
	06.00	ลงจากเรือนนอน เข้าแถวอาบน้ำ ทำกิจส่วนตัว	
	07.00	รับประทานอาหารเช้า	
	07.30	เข้าแถว ออกกำลังกาย	
	08.00	เคารพธงชาติ ไหว้พระสวดมนต์	
	09.00	เข้าทำงานตามงานต่าง ๆ ที่ถูกจำแนก	
	12.00	รับประทานอาหารเช้า	
	13.00	เข้าทำงานตามงานต่าง ๆ ที่ถูกจำแนก (ทำงานต่อ)	
	15.00	เข้าแถวอาบน้ำ ทำกิจส่วนตัว	
	15.30	รับประทานอาหารเย็น	
	16.00	เข้าแถวเตรียมขึ้นเรือนนอน (นับจำนวนผู้ต้องขัง)	
	16.30	ขึ้นเรือนนอน (พร้อมนับจำนวนผู้ต้องขังอีกครั้ง)	
	19.00	ไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ	
	20.30	เปิดทีวี	
	21.30	ปิดทีวี และนอนพักผ่อน	

การจัดสวัสดิการและนันทนาการ

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี ได้จัดสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน ดังนี้

1. การจัดให้มีร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายในทัณฑสถาน
2. การแจกจ่ายเครื่องอุปโภคที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า ผ้าห่ม หมอน ที่นอน เป็นต้น
3. จัดหาอุปกรณ์เพื่อความบันเทิง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดีโอ เครื่องดนตรี
4. จัดหาอุปกรณ์กีฬา ประเภทต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ของบุคลากรกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทัณฑสถานหญิงธนบุรี

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทุกประเภท ต้องใช้หลักผสมผสานความสมดุลระหว่างการควบคุมผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำมิให้หลบหนีหรือก่อเหตุร้ายเพื่อให้สังคมทั่วไปและประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบเรือนจำ รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมด้วย ขณะเดียวกันในระหว่างต้องโทษจำคุกจะต้องให้มีการอบรม แก้ไข บำบัด พื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ตามประเภทชนิดอายุและเพศ โดยมีระบบการแยกขังและจำแนก ลักษณะเป็นหลักในการปฏิบัติเป็นรายบุคคล ภายใต้หลักสิทธิมนุษยธรรมอย่างมีเหตุผลทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมก่อนที่จะได้รับการปลดปล่อยออกไปดำรงชีวิตในสังคมภายนอก ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำต้องยึดความยุติธรรมเป็นหลัก โดยจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความเป็นธรรม ซึ่งประกอบด้วย การควบคุม (Custody) การดูแลและสวัสดิการ (Care) และความยุติธรรม (Justice) ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ กับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี มีดังนี้

1. เจ้าพนักงานเรือนจำในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ควรมีความรู้ความสามารถพิเศษที่แตกต่างไปจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ ทั่วไป เพราะการบริหารงานเรือนจำที่ถูกต้องขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตากรุณา สมรรถภาพทางร่างกาย และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับงาน ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการควบคุม ปกครอง ดูแล และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับผู้กระทำผิดแต่ละประเภทที่ถูกต้อง

2. เจ้าพนักงานเรือนจำให้หมายความรวมถึงทั้งผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูและผู้ฝึกวิชาชีพ ควรถือหลักให้เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญสามัญ

3. ผู้บัญชาการเรือนจำควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเหมาะสมกับหน้าที่ทั้งในด้านอุปนิสัยใจคอ ความสามารถในการบริหารงาน เคยรับการอบรมและมีความชำนาญงานเรือนจำมาแล้วอย่างเพียงพอ

4. ก่อนเข้าปฏิบัติงาน เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนจะต้องได้รับการอบรมงานทั่ว ๆ ไป และงานเฉพาะหน้าที่ตามหลักสูตร และผ่านการทดสอบในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เช่น

- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์
- ความรู้เกี่ยวกับอาชญาวิทยา ทันตวิทยา และงานยุติธรรม
- การฝึกปฏิบัติ การใช้อาวุธระงับเหตุร้าย เมื่อเกิดเหตุภายในเรือนจำหรือ

ทัณฑสถาน

- การฝึกวิชาพลศึกษา เพื่อสามารถเผชิญ และยับยั้งการรุกรานของผู้ต้องขังได้ เช่น เทคนิคการป้องกันตัว ในรูปแบบต่าง ๆ

5. เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนจะต้องประพฤติตน และปฏิบัติหน้าที่ทุกขณะให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่เคารพนับถือแก่ผู้ต้องขัง

6. ผู้ต้องขังหญิงจะได้รับการเอาใจใส่แนะนำดูแลจากเจ้าพนักงานหญิงเท่านั้น แต่ไม่หมายความว่าถึง เจ้าพนักงานชาย โดยเฉพาะแพทย์ ครู ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำ ส่วนของเรือนจำซึ่งเป็นที่ยุติธรรมจะเข้าไปไม่ได้

7. เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่ใช้พลละอำนาจแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีป้องกันตัว หรือในกรณีผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังขัดขวางโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสิ่งอันชอบด้วยกฎหมาย

8. เจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดผู้ต้องขัง โดยตรงไม่ถืออาวุธเว้นแต่ในกรณีพิเศษ นอกจากนั้น ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าใช้อาวุธไม่เป็น (ไม่เคยฝึก) แล้ว ห้ามจ่ายอาวุธให้เป็นอันตราย

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ก. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้อกำหนดนี้ ได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวา ในปี พ.ศ. 2498 ข้อสังเกตเบื้องต้น

1. ข้อกำหนดที่จะกล่าวต่อไปนี้ ไม่ประสงค์ที่จะบรรยายอย่างละเอียด ถึงระบบการราชทัณฑ์ที่จะใช้เป็นแบบฉบับ แต่พยายามที่จะกำหนดขึ้นโดยถือเอาหลักการและทางปฏิบัติที่ยอมรับกันทั่วไปว่าดี สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสะดวกแก่การบริหารงานเรือนจำ โดยอาศัย

แนวความคิดที่เห็นสอดคล้องต้องกันในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และอาศัยหลักสำคัญของระบบการราชทัณฑ์ที่นิยมใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นเกณฑ์

2. เนื่องจากความแตกต่างกันในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแห่งภูมิศาสตร์ ฉะนั้นข้อกำหนดนี้ ย่อมจะใช้ปฏิบัติไม่ได้ทุกข้อ ทุกแห่ง ทุกเวลา แต่ควรพยายามช่วยกันนำมาใช้ เพื่อขจัดปัญหายุ่งยากทั้งมวลเพราะข้อกำหนดนี้สหประชาชาติได้ยอมรับรองว่าเป็นข้อปฏิบัติขั้นต่ำที่เหมาะสมดีแล้ว

3. อีกนัยหนึ่ง ข้อกำหนดนี้ได้วางไว้ให้ครอบคลุมถึงความคิดซึ่งกำลังก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงไม่ต้องการตัดทอน การทดลอง และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่กลมกลืนกับหลักการที่ดี และค้นคว้าหาทางขยายความมุ่งหมายที่มีอยู่แล้วในข้อกำหนดเหล่านี้ให้กว้างขวางออกไปอีก จึงเป็นเหตุผลสมควรที่ฝ่ายบริหารงานราชทัณฑ์ ส่วนกลาง จะใช้อำนาจสั่งการปฏิบัติแตกต่างจากข้อกำหนดนี้ โดยอาศัยเจตนารมณ์ดังกล่าวได้

4. (1) ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดว่าด้วยการบริหารงานทั่วไปในทัณฑสถาน และเป็นข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังทุกประเภท กล่าวคือ ผู้ต้องขังในคดีอาญาหรือในคดีแพ่งคนระหว่างพิจารณา หรือผู้ต้องขังคดีเสรีเด็ดขาด รวมทั้งผู้กระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งวิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือวิธีการแก้ไขอบรมอันเป็นคำสั่งของผู้พิพากษา

(2) ส่วนที่ 2 เป็นข้อกำหนดที่ใช้เฉพาะกับผู้ต้องขังประเภทพิเศษเพื่อมิให้ข้อกำหนดในข้อ ก. ซึ่งใช้กับผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกไปใช้เหมือนกับข้อ ข. (นักโทษวิกลจริต และจิตไม่ปกติ) ข้อ ค. (คนต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา) และ ข้อ ง. (ผู้ต้องขังคดีแพ่ง) ทั้งนี้เพื่อมิให้สับสนที่จะใช้ข้อกำหนดเหล่านี้แก่ผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และก็เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขังเองด้วย

5. (1) ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ไม่มุ่งจะวางระเบียบในการบริหารงานสำหรับผู้เยาว์วัย เช่น สถานบอร์สตัล หรือโรงเรียนฝึกอบรม แต่ข้อกำหนดในส่วนที่ 1 นี้ ก็อาจนำไปใช้ปฏิบัติในสถานฝึกอบรมเหล่านี้ได้โดยอนุโลม

(2) ผู้ต้องขังประเภทเยาว์วัย อย่างน้อยที่สุดก็ควรจะรวมบุคคลทั้งหมดที่ศาลคดีเด็กพิพากษาส่งมา ดังนั้น ผู้ต้องขังเยาว์วัยที่จะให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ ควรจะเป็นบุคคลที่ไม่ถูกลงโทษจำคุก

ส่วนที่ 1 ข้อกำหนดทั่วไป

หลักมูลฐาน

6. (1) ข้อกำหนดต่อไปนี้ พึงใช้ได้ทั่วไปโดยมีต้องคำนึงถึงข้อแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่น ๆ สัญชาติ หรือฐานะทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใดของผู้ต้องขัง

(2) หากแต่จะต้องเคารพต่อความเชื่อในศาสนาและหลักธรรมที่ผู้ต้องขังนับถืออยู่

การทะเบียนประวัติ

7. (1) เรือนจำ/ทัณฑสถานต้องจัดทำทะเบียนรายตัว โดยใช้ทะเบียนประวัติรายตัวแบบ ร.ท.100 และ ร.ท.101 ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

ก. ชื่อ-สกุล วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด สถานที่อยู่ อาชีพ ความผิด เพศ เชื้อชาติ ส่วนสูง น้ำหนัก ลายมือชื่อ

ข. การตรวจสุขภาพทางร่างกาย

ค. ทรัพย์สินของผู้ฝาก

ง. ลายนิ้วมือ

(2) สถานที่ใช้เป็นเรือนจำทุกแห่งต้องมีสมุดทะเบียนระบุเลขกำกับหน้า สำหรับบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่รับไว้คุมขัง มีรายการดังนี้

ก. ข้อความบ่งตัวผู้ต้องขัง

ข. ความผิดและอำนาจที่จับกุมคุมขัง

ค. วัน และเวลา ที่รับตัวและปลดปล่อย

(3) การรับตัวผู้ต้องขังพึงมีคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย รายละเอียดของคำสั่งให้บันทึกไว้ในทะเบียน

การแยกประเภท

8. ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของทัณฑสถาน โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น ดังนี้

ก. ผู้ต้องขังชายและหญิง พึงแยกไว้คนละทัณฑสถาน ทัณฑสถานแห่งใดใช้ควบคุมทั้งสองเพศแล้วไซ้ สถานที่ที่คุมขังหญิงพึงแยกเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด

ข. คนต้องระหว่างพิจารณา พึงแยกจากนักโทษเด็ดขาด

ค. ผู้ต้องโทษกักขังเกี่ยวกับหนี้สินและคดีแพ่งอื่น ๆ พึงแยกจากผู้กระทำความผิดอาญา

ง. ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่

ที่อยู่อาศัย

9. (1) เรือนจำใดใช้ระบบแยกขังเดี่ยว พึงให้ผู้ต้องขังแต่ละคนนอนในห้องขัง หรือห้องนอนเดี่ยวเฉพาะเวลากลางคืน ในกรณีจำเป็นจะต้องนอนรวมกันไม่อาจปฏิบัติตามหลักนี้ได้ เป็นต้นว่า ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นชั่วคราวก็ไม่พึงจัดห้องหนึ่งให้นอน 2 คน (ควรเป็น 3 คน ต่อห้อง)

(2) เรือนจำใดใช้ระบบห้องขังรวม ผู้ต้องขังที่ให้นอนรวมห้องเดียวกัน พึงได้รับการคัดเลือกด้วยความระมัดระวังและเหมาะที่จะอยู่ร่วมกันด้วยดี จะต้องมิเจ้าหน้าที่คอยดูแลสังเกตการณ์ในเวลากลางคืนเป็นประจำด้วย

10. อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนจะต้องจัดให้ถูกหลักอนามัย ตามสภาพของดินฟ้าอากาศ ข้อสำคัญจะต้องมีอากาศหายใจเพียงพอ พื้นห้องกว้างพอสมควร มีแสงสว่าง ความอบอุ่น และการระบายอากาศ

11. ทุกแห่งที่ใช้เป็นที่อยู่ และที่ทำงานของผู้ต้องขังมีลักษณะดังนี้

ก. หน้าต่างให้แสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานได้ และให้อากาศบริสุทธิ์ผ่านเข้ามา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิวิธีระบายอากาศอย่างอื่นใดหรือไม่ก็ตาม

ข. แสงไฟสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานโดยไม่เป็นอันตรายแก่สายตา

12. สัมจำนวนเพียงพอแก่ความจำเป็น ทั้งอยู่ในลักษณะที่สะอาดและไม่ประเจิดประเจ้อ

13. ที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะกับดินฟ้าอากาศ เพื่อผู้ต้องขังจะใช้ได้ตามความจำเป็นแห่งสุขภาพทั่ว ๆ ไป ตามกาลเทศะแต่อย่างน้อยควรให้ผู้ต้องขังอาบน้ำสัปดาห์ละครั้งเมื่ออากาศร้อน (คงหมายถึงประเทศหนาว)

14. ทุกส่วนของเรือนจำซึ่งปกติเป็นที่ผู้ต้องขังอยู่พึงพิถีพิถันรักษาให้สะอาดเรียบร้อยตลอดเวลา

อนามัยของผู้ต้องขัง

15. ผู้ต้องขังจะต้องรักษาร่างกายให้สะอาด ฉะนั้นทางการราชทัณฑ์พึงจัดหาน้ำและของใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพและความสะอาดของผู้ต้องขังให้ด้วย

16. เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง พึงอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังได้ตัดผมหรือแต่งผม ถ้าเป็นชายก็ให้ได้โกนหนวดเคราตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

เครื่องนุ่งห่มและที่นอน

17. (1) ถ้าไม่ยอมให้ผู้ต้องขังใช้เสื้อผ้าของตนเอง ทางเรือนจำควรจัดหาเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และเพียงพอที่จะให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพดี เสื้อผ้าที่ให้ผู้สวมใส่ต้องไม่มีลักษณะน่าอับอาย หรือต่ำต้อย

(2) เสื้อผ้าทุกชิ้นจะต้องสะอาดเรียบร้อยเสมอ เสื้อผ้าชั้นในจะต้องเปลี่ยนและซักฟอกตามความจำเป็น เพื่อรักษาไว้ซึ่งอนามัย

(3) ในกรณีพิเศษ เวลาผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำตามคำสั่งของทางราชการควรอนุญาตให้ผู้สวมเครื่องแต่งกายของตนเอง หรือเครื่องแต่งกายอื่นซึ่งไม่เป็นเป้าสายตาประชาชน

18. ถ้าผู้ต้องขังคนใดได้รับอนุญาตให้ใช้เสื้อผ้าของตนเอง ในเมื่อรับตัวไว้ในเรือนจำ ควรจัดเตรียมให้เป็นที่แน่นอนว่า เสื้อผ้านั้นมีความสะอาดและเหมาะสมแก่สภาพ

19. ผู้ต้องขังแต่ละคนควรมีเตียงนอนแยกเป็นเอกเทศและมีเครื่องหลับนอนที่สะอาด และเพียงพอจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ และเปลี่ยนให้เป็นประจำตามสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น หรือประเทศ

อาหาร

20. (1) ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นการส่วนตัว หรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขตที่ซึ่งทางเรือนจำกำหนดให้สำหรับผู้ต้องขังทั่ว ๆ ไป โดยมีได้รับอนุญาตจากพัศดี

(2) นักโทษเด็ดขาดต้องรับประทานอาหาร ซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้แต่เฉพาะที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับคนต้องขัง และคนฝากขังจะรับประทานได้ตามสมควร

(3) ให้จัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ เข้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้ประกอบด้วยข้าวหรือสิ่งอื่นแทนข้าวและกับข้าว หรือสิ่งอื่นแทนข้าว

(4) อาหารที่ผู้ต้องขังรับประทานนั้นต้องให้แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่แพทย์ไม่มาตรวจให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอาหารซึ่งตรวจพบว่าเน่าเสีย ไม่เป็นสิ่งที่พึงรับประทานนั้น ห้ามมิให้ยอมให้ผู้ต้องขังรับประทาน ทุกคนจะต้องรับประทานอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพ และความแข็งแรงแห่งร่างกาย จัดปรุงอย่างสะอาด

(5) โดยปกติอาหารที่จะให้ผู้ต้องขังรับประทานนั้น ให้ปรุงในเรือนจำให้เจ้าพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขังดำเนินการอาหารเป็นการเฉพาะ ผู้ปรุงอาหารต้องผ่านการตรวจโรค และความเห็นชอบของแพทย์

(6) จัดหาน้ำไว้ให้พอดื่มได้ทุกเมื่อ

การบริหารร่างกายและการเล่นกีฬา

21. (1) ผู้ต้องขังที่ไม่ได้ทำงานออกกำลัง ควรให้บริหารร่างกายกลางแจ้งอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง เมื่ออากาศอำนวย

(2) ผู้ต้องขังเยาว์วัยหรือประเภทอื่นที่วัยและสังขารอำนวยควรได้รับการฝึกทางพลศึกษา และการบันเทิงรื่นเริงในชั่วโมงบริหารร่างกาย โดยทางเรือนจำจัดหาสถานที่และอุปกรณ์การเล่นไว้ให้พร้อม

การแพทย์

22. (1) เรือนจำทุกแห่งพึงจัดให้มีแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับตรวจรักษาอย่างน้อย 1 นาย ซึ่งควรมีความรู้ทางโรคจิตบ้าง การบำบัดรักษาในเรือนจำควรให้สอดคล้องกับโครงการบริหารงานสาธารณสุขแห่งชาติ ทั้งนี้ ควรจะรวมการวิเคราะห์ทางจิต และให้การรักษาแก่บุคคลที่จิตพิการด้วย

(2) ผู้ต้องขังมีอาการป่วยที่ต้องใช้แพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะโรครักษาควรจะได้ย้ายไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลเรือนจำเฉพาะโรคนั้น หรือส่งไปโรงพยาบาลอื่น ๆ เรือนจำที่มีโรงพยาบาลไว้ ควรจัดให้มีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์การบำบัดรักษาอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งคณะแพทย์ และเจ้าหน้าที่ที่ฝึกฝนมาดีแล้ว

(3) จัดให้มีทันตแพทย์เป็นผู้บำบัดรักษาโรคฟันแก่ผู้ต้องขัง

23. (1) ในเรือนจำหญิงควรจัดที่เฉพาะสำหรับหญิงมีครรภ์ก่อนคลอด และคลอดแล้วตลอดทั้งให้การรักษาพยาบาล ถ้าสามารถจัดให้ไปคลอดที่โรงพยาบาลนอกเรือนจำได้ก็ยิ่งดี ถ้าหากเด็กคลอดในเรือนจำไม่ควรบันทึกลงในสูติบัตรว่าเด็กเกิดในเรือนจำ

(2) ถ้าอนุญาตให้ทารกอยู่กับมารดาในเรือนจำได้ ก็ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการเลี้ยงเด็กเป็นผู้บริบาล มีที่ให้เด็กอยู่ เมื่อไม่ได้อยู่กับแม่

24. แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ต้องขังทุกคนโดยมิชักช้า นับแต่แรกจับตัวไว้ในเรือนจำ และตรวจอีกเป็นครั้งคราวภายหลังที่ได้รับตัวแล้วตามความจำเป็นเพื่อจะได้ทราบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเป็นโรคทางกายหรือทางจิตอย่างไรบ้าง และจะได้ให้การบำบัดรักษา ถ้าป่วยหรือสงสัยว่าป่วยเป็นโรคติดต่อก็จะได้แยกไว้ กับถ้าตรวจพบข้อบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังนั้นก็ต้องบันทึกแจ้งไว้ ตลอดจนทำการวินิจฉัยความสามารถทางร่างกายในการทำงานของผู้ต้องขังแต่ละคนไว้ด้วย

25. (1) แพทย์จะต้องตรวจสุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขัง และควรตรวจผู้ต้องขังที่ป่วยและที่ร้องทุกข์ว่าป่วยเป็นประจำวัน ตลอดถึงผู้ต้องขังที่ควรจะได้ได้รับความเอาใจใส่จากแพทย์เป็นพิเศษ

(2) เมื่อสุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขังคนใดเป็น หรือจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง อันเนื่องมาจากการที่จะต้องถูกคุมขังต่อไปหรือจากภาวะต่าง ๆ ของการคุมขังนั้นให้แพทย์รายงานผู้บัญชาการเรือนจำทราบ

26. (1) แพทย์จะต้องตรวจตรา และเสนอคำแนะนำไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเป็นปกติในกรณี

- ก. ปริมาณ คุณภาพ การปรุงและจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง
- ข. อนามัย ความสะอาด ของเรือนจำและของผู้ต้องขัง
- ค. การสุขาภิบาล การให้ความอบอุ่น แสงสว่างและการระบายอากาศของ

เรือนจำ

ง. ความเหมาะสมและความสะอาด เครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง

จ. การจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับพลศึกษา และกีฬาในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกควบคุมโดยเฉพาะ

(2) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องพิจารณารายงาน และคำแนะนำของแพทย์ ซึ่งเสนอตามข้อ 25 และข้อ 26 หากเห็นพ้องด้วยก็ให้ดำเนินการทันที เพื่อให้ข้อเสนอนั้นของแพทย์บังเกิดผลหากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่ผู้บัญชาการเรือนจำจะดำเนินการได้ หรือผู้บัญชาการเรือนจำไม่เห็นด้วย ก็ให้รีบเสนอความเห็นของตนรวมทั้งคำแนะนำของแพทย์ ไปให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนพิจารณาต่อไป

วินัยและการลงทัณฑ์

27. วินัยและคำสั่ง ต้องรักษาไว้และปฏิบัติโดยเคร่งครัด แต่ต้องไม่เข้มงวดกวดขันเกินความจำเป็น เพื่อความปลอดภัยในการควบคุม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน

28. (1) อย่าให้ผู้ต้องขังทำงานในหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ และงานเกี่ยวกับการรักษาวินัย

(2) อย่างไรก็ดี ข้อกำหนดนี้ (อนุ 1) ย่อมไม่ขัดต่อการมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ต้องขังปกครองตนเอง คือการจัดผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม แล้วมอบความเชื่อถือว่าไว้วางใจให้ผู้ต้องขังปฏิบัติกันเอง ในกิจกรรมหรือความรับผิดชอบทางสังคม ทางการศึกษา หรือการกีฬา เพียงให้เจ้าพนักงานเรือนจำคอยแนะนำดูแลเท่านั้น

29. หัวข้อต่อไปนี้จะต้องตราเป็นกฎหมาย หรือข้อบังคับโดยอาศัยอำนาจบริหาร

- ก. ความประพฤตินี้ถือว่าเป็นการผิดวินัย

ข. วิธีการและระยะเวลาที่ลงโทษแก่ผู้ต้องขัง

ค. ผู้ที่มีอำนาจลงโทษ

30. (1) ผู้ต้องขังไม่พึงรับโทษเว้นแต่จะได้มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้ว่าเป็นความผิด และจะลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกันไม่ได้

(2) จะลงโทษผู้ต้องขังได้ต่อเมื่อแจ้งความผิดของเขาให้ทราบ และให้โอกาสต่อสู้ข้อกล่าวหาขึ้นแล้ว ก่อนลงโทษก็ต้องมีการสอบสวน

(3) ในกรณีจำเป็นและปฏิบัติได้พึงยอมให้ผู้ต้องขังยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาของเขาโดยผ่านทางล่าม

31. การลงโทษต่อร่างกาย ขังห้องมืดและการลงโทษที่เหี้ยมโหดทารุณ ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัย เป็นอันห้ามขาด

32. (1) การลงโทษ ขังเดี่ยวไว้ในห้องเล็ก ๆ หรือลดอาหารไม่พึงปฏิบัติ เว้นแต่แพทย์จะได้ตรวจร่างกาย และเขียนรับรองว่าผู้นั้นจะทนรับโทษนั้นได้

(2) การลงโทษที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขังก็นุโลมปฏิบัติเช่นเดียวกัน ไม่ว่ากรณีใด การลงโทษจะต้องไม่ขัดแย้งหรือแตกต่างกับข้อกำหนด ข้อ 31

(3) แพทย์ต้องตรวจเยี่ยมผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษทุกวัน และแนะนำผู้บัญชาการเรือนจำให้ยุติหรือเปลี่ยนการลงโทษนั้น ถ้าเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขังนั้น

เครื่องพันธนาการ

33. เครื่องพันธนาการต่าง ๆ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และเสื้อทรมาน เป็นต้น ไม่พึงใช้เพื่อลงโทษ ทั้งโซ่และตรวนก็ไม่พึงใช้เพื่อพันธนาการเช่นกัน เครื่องพันธนาการใด ๆ ไม่พึงใช้เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

ก. ป้องกันการหลบหนีในระหว่างย้ายผู้ต้องขัง และจะต้องถอดออกเมื่ออยู่ต่อหน้าศาล หรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว

ข. เพื่อเหตุผลทางแพทย์ ตามคำสั่งแพทย์

ค. โดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ เมื่อไม่อาจใช้วิธีอื่นในอันที่จะป้องกันมิให้ผู้ต้องขังทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น หรือทำลายทรัพย์สิน ในกรณีนี้ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องปรึกษาแพทย์ทันที และรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา

34. แบบและวิธีการใช้เครื่องพันธนาการ พึงได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจบริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง การใช้เครื่องพันธนาการนี้ จะต้องไม่นานเกินความจำเป็น

การแจ้งระเบียบของเรือนจำและการร้องทุกข์

35. (1) นับแต่แรกจับตัวเข้ามา ฟังให้ผู้ต้องขังได้รับหนังสือคู่มือว่าด้วยระเบียบข้อบังคับที่ตราไว้ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามชั้นของเขา การรักษาวินัยของเรือนจำ วิธียื่นคำขอ และร้องทุกข์และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อได้ศึกษาให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา จะได้ปรับตัวให้เข้ากับชีวิตเรือนจำต่อไป

(2) ถ้าผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงเรื่องดังกล่าวใน (อนุ 1) ด้วยวาจา

36. (1) ฟังให้โอกาสผู้ต้องขังทุกคน ร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้แทนสัปดาห์ละครั้ง

(2) ฟังให้ผู้ต้องขังร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจราชการเรือนจำ ขณะที่มาตรวจเรือนจำได้ ควรให้โอกาสได้พูดกับผู้ตรวจราชการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มาตรวจเรือนจำ โดยไม่มีผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่เรือนจำร่วมอยู่ด้วย

(3) ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้อง หรือคำร้องทุกข์ตามลำดับชั้นตามแบบที่ถูกต้อง เสนอถึงผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลางหรือตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่อื่นผู้มีอำนาจโดยตรง โดยไม่ต้องมีการตรวจคำร้องหรือคำร้องทุกข์นั้น ๆ ก่อน

(4) คำร้องหรือคำร้องทุกข์ของผู้ต้องขังทุกคนนับ เว้นแต่จะไม่มีหลักฐานเพียงพอ หรือไม่มีมูลความจริงนั้น จะต้องได้ดำเนินการทันที และได้รับคำตอบโดยมิชักช้า

การติดต่อกับภายนอกเรือนจำ

37. ฟังอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขาตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น

38. (1) ฟังอนุญาตให้ผู้ต้องขังต่างสัญชาติติดต่อกับผู้แทนทางการทูตและกงสุลแห่งประเทศของเขา

(2) ผู้ต้องขังต่างสัญชาติที่ไม่มีสัมพันธไมตรีทางทูต หรือกงสุลและผู้ลี้ภัย หรือพลัดถิ่น ควรอนุโลมให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต ซึ่งรับผิดชอบผลประโยชน์ของเขา หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น หรือระหว่างประเทศซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองเขา

39. ควรให้ผู้ต้องขังได้ทราบข่าวสำคัญเสมอ เช่นให้อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือสิ่งพิมพ์ของเรือนจำเอง ให้ฟังวิทยุ ปาฐกถา หรือโดยวิธีอื่นใด ซึ่งอยู่ในการตรวจตราและควบคุมของทางการเรือนจำ

ห้องสมุด

40. เรือนจำทุกแห่งต้องมีห้องสมุดที่เพียงพอทั้งหนังสือบันเทิงเริงรมย์ และสารคดี ตำราเรียน สำหรับผู้ต้องขังทุกประเภทและส่งเสริมให้เขาได้ใช้ห้องสมุดเต็มที่

ศาสนา

41. (1) ถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังนับถือศาสนาเดียวกันมากควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา หรือศาสนาจารย์นั้น ๆ ให้ทำหน้าที่อนุศาสนาจารย์ ถ้าปริมาณผู้ต้องขังและโอกาสอำนวย ควรให้อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติหน้าที่อย่างข้าราชการประจำการ

(2) ควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาที่ได้รับแต่งตั้งตามอนุ (1) ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามกำหนดโดยสม่ำเสมอ และเยี่ยมเยียนปลอบใจผู้ต้องขังในทางศาสนาในเวลาอันสมควรตามลำพัง ไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยติดตาม

(3) ถ้าผู้ต้องขังปรารถนาจะพบปะวิสาสะกับศาสนาจารย์ใด ก็ไม่พึงห้ามตรงข้าม ถ้าผู้ต้องขังไม่ประสงค์จะพบศาสนาจารย์ก็ควรคล้อยตาม

42. ควรให้ผู้ต้องขังทุกคนประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนา ที่เรือนจำจัดขึ้นจนพอใจของเขาเท่าที่สามารถจะทำได้ และยอมให้มีหนังสือที่เป็นคำสอนและคำอธิบายพิธีกรรมทางศาสนาไว้ในครอบครองได้

การรักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

43. (1) เงิน ของมีค่า เสื้อผ้า และสิ่งของอื่นของผู้ต้องขัง ซึ่งตามข้อบังคับของเรือนจำ ไม่ยอมให้เก็บรักษาเอง เมื่อนำเข้ามาในเรือนจำขณะรับตัวนั้น ให้ทางเรือนจำรักษาไว้ให้ปลอดภัยในสภาพที่เรียบร้อย และจัดทำบัญชีทรัพย์สิน โดยเจ้าของลงชื่อกำกับไว้

(2) บรรดาสิ่งของและเงินจะต้องมอบคืนให้ผู้ต้องขังเมื่อปล่อยตัว เว้นแต่จะอนุญาตให้ใช้เงินในเรือนจำได้หรือได้ส่งของนั้นออกไปจากเรือนจำก่อนแล้ว หรือจำเป็นต้องทำลายเสื้อผ้ามิให้แพร่โรคภัย การมอบคืนให้เจ้าของลงชื่อกำกับด้วย

(3) เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังรับมาจากภายนอกเรือนจำ ให้นุโลมปฏิบัติเหมือนกัน

(4) ถ้าผู้ต้องขังนำยารักษาโรคใด ๆ เข้ามาให้แพทย์วินิจฉัยและสั่งว่าควรจะใช้

อย่างไร

การแจ้งข่าวตาย ป่วย ย้าย

44. (1) เมื่อผู้ต้องขังตายหรือป่วยหนัก หรือบาดเจ็บสาหัส หรือย้ายไปรักษาโรคจิตที่อื่น ผู้บัญชาการเรือนจำควรแจ้งคู่ครองของเขาหากมี หรือญาติสนิทและบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ให้ทราบทันที

(2) ควรแจ้งข่าวตายหรือป่วยหนักของญาติสนิทให้ผู้ต้องขังทราบทันที กรณีที่มีเหตุผลอันสมควรอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปเยี่ยมญาติสนิทที่ป่วยมีอาการไม่รอด โดยลำพังหรือควบคุมไปก็ได้

(3) ผู้ต้องขังมีสิทธิแจ้งให้ครอบครัวของเขาได้ทราบโทษจำคุก หรือการเคลื่อนย้ายไปยังเรือนจำอื่นทันที

การย้ายผู้ต้องขัง

45. (1) เมื่อมีการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังเข้าหรือออกเรือนจำ พึงระมัดระวังให้อยู่ในสายตาประชาชนน้อยที่สุด การควบคุมจะต้องจัดทำไปในทางที่มีให้ผู้ต้องขังได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามมิให้เห็นเป็นสิ่งประหลาด และมีให้เปิดเผยต่อผู้พบเห็น

(2) ยานพาหนะที่ใช้ลำเลียงผู้ต้องขังอย่าให้อับลม มีดทับหรือทรมานร่างกายโดยไม่จำเป็นเลย

(3) การลำเลียงผู้ต้องขังนี้ ทางราชการจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายและควรให้การปฏิบัติด้วยความเสมอภาค

เจ้าพนักงานเรือนจำ

46. (1) ทางราชการควรคัดเลือกเฟ้นเจ้าพนักงานทุกระดับ เพราะการบริหารงานเรือนจำที่ถูกต้องขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา สมรรถภาพทางการงานและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับงาน

(2) ผู้บริหารงานราชการควรพยายามปลุกใจ และปลุกฝังความรู้สึกทั้งของเจ้าหน้าที่เรือนจำและประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่นอยู่เสมอว่างานราชการเป็นงานบริการสังคมที่สำคัญยิ่ง และเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวจะต้องมีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมทุกประการ

(3) เพื่ออรรถาธิบายซึ่งจุดหมายดังกล่าวแล้วเจ้าพนักงานเรือนจำ ควรเป็นข้าราชการประจำ ยึดถือเป็นอาชีพได้อย่างหนึ่ง (มิใช่ลูกจ้างชั่วคราว) และมีฐานะแห่งข้าราชการพลเรือน คือ ตราบใดที่มีความประพฤติสมรรถภาพ และสุขภาพดีก็มีความมั่นคงถาวรในตำแหน่งหน้าที่ การงานอยู่ตราบนั้นส่วนเงินเดือนก็ต้องสูงพอที่จะล่อใจคนที่มีคุณวุฒิให้มาสมัครทำงาน และไม่ละทิ้งไปง่าย ๆ ประโยชน์อย่างอื่นในการทำงาน (เช่น ให้เครื่องแบบ ให้บ้านอยู่ ให้ค่าทำงานล่วงเวลา เป็นต้น) และเงื่อนไขของการทำงาน (เช่น วันหนึ่งทำงานก็ชั่วโมง สัปดาห์หนึ่งมีวันหยุดกี่วัน) ก็มีหลักเกณฑ์เป็นที่พอใจตามสภาพของงานชนิดนั้น

47. (1) พื้นความรู้และสติปัญญาของเจ้าพนักงานเรือนจำ ต้องอยู่ในขั้นมาตรฐานที่กำหนด

(2) ก่อนรับเข้าทำงาน เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องได้รับการอบรมงานทั่ว ๆ ไป และงานเฉพาะหน้าที่ตามหลักสูตร และผ่านการทดสอบทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

(3) ขณะรับราชการอยู่ เจ้าพนักงานเรือนจำพึงชวนขยายเพิ่มพูนความรู้ และสมรรถภาพการทำงานของตน โดยเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

48. เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนจะต้องประพฤติตน และปฏิบัติหน้าที่ทุกขณะให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่เคารพนับถือแก่ผู้ต้องขัง

49. (1) เจ้าพนักงานเรือนจำให้หมายความรวมถึงผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เป็นต้นว่า จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูและผู้ฝึกวิชาชีพ ซึ่งควรจะรับสมัครแต่งตั้งขึ้นให้มีปริมาณเพียงพอเท่าที่สามารถจะทำได้

(2) นักสังคมสงเคราะห์ ครู และผู้ฝึกวิชาชีพ ควรถือหลักการให้เป็นข้าราชการ ตำแหน่งถาวร (ข้าราชการพลเรือนสามัญ) โดยวิธีนี้มีให้จะมีให้มีลูกจ้างรายวัน รายชั่วโมงหรือพวกอาสาสมัครทำงานให้เปล่าเสียเลย

50. (1) ผู้บัญชาการเรือนจำควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเหมาะสมกับหน้าที่ทั้งในด้านอุปนิสัย ใจคอ ความสามารถในการบริหารงาน เคยรับการอบรมและมีความชำนาญงานเรือนจำมาแล้ว อย่างเพียงพอ

(2) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องอุทิศเวลาทั้งหมดให้แก่งานในหน้าที่ของตน และจะต้องไม่แต่งตั้งโดยถือหลักการจ้างทำงานเป็นบางเวลา

(3) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องอยู่ที่บ้านพักของเรือนจำ หรือในบริเวณใกล้เรือนจำจริง ๆ

(4) ผู้บัญชาการเรือนจำคนใดมีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่ 2 เรือนจำขึ้นไป จะต้องหมั่นไปตรวจแต่ละแห่งให้ถี่ ๆ และต้องมีเจ้าหน้าที่อาวุโสอยู่ประจำทุกแห่งนี้ด้วย

51. (1) ผู้บัญชาการเรือนจำ รองผู้บัญชาการเรือนจำ และเจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่จะต้องพูดภาษาที่ผู้ต้องขังจำนวนข้างมากพูดหรือเข้าใจ

(2) เมื่อจำเป็นก็ใช้ล่ามแปล

52. (1) เรือนจำขนาดใหญ่จะต้องมีแพทย์คนหนึ่ง หรือหลายคนประจำอย่างน้อย แพทย์คนหนึ่งจะต้องอยู่ที่บ้านพักของเรือนจำหรือบริเวณใกล้เรือนจำจริง ๆ

(2) เรือนจำเล็ก ๆ นั้นแพทย์จะต้องเข้าตรวจทุกวันและพักอยู่ใกล้เรือนจำพอที่จะเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้โดยมิชักช้าในกรณีฉุกเฉิน

53. (1) เรือนจำใดมีทั้งผู้ต้องขังชายและหญิงส่วนที่ใช้คุมขังหญิงจะต้องอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเจ้าพนักงานหญิง ผู้ซึ่งจะต้องรักษา กฎ กติกา ของสถานคุมขังหญิงทั้งหมด

(2) ห้ามเจ้าพนักงานชายเข้าไปในสถานที่คุมขังหญิง เว้นแต่จะมีเจ้าพนักงานหญิงร่วมไปด้วย

(3) ผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับการเอาใจใส่แนะนำดูแลจากเจ้าพนักงานหญิงเท่านั้น แต่ทั้งนี้ ไม่หมายความว่าเจ้าพนักงานชาย โดยเฉพาะแพทย์ ครู ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำ หรือส่วนของเรือนจำซึ่งใช้เป็นที่พักคุมขังหญิงจะเข้าไปไม่ได้

54. (1) เจ้าพนักงานเรือนจำไม่พึงใช้พลละอำนาจแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีป้องกันตัว หรือในกรณีผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขวางโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งสิ่งอันชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งใช้พลละอำนาจ แก่ผู้ต้องขัง ต้องไม่ใช่เกินความจำเป็นจริง ๆ และต้องรายงานเหตุการณ์ให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบโดยพลัน

(2) เจ้าพนักงานเรือนจำได้รับการฝึกวิชาพลศึกษา เพื่อให้สามารถเผชิญ และยับยั้งการรุกรานก้าวร้าวของผู้ต้องขังได้

(3) เจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดผู้ต้องขัง โดยตรงไม่พึงถืออาวุธ เว้นแต่ในกรณีพิเศษ นอกจากนั้น ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าใช้อาวุธไม่เป็น (ไม่เคยฝึก) แล้ว ห้ามจ่ายอาวุธให้เป็นอันตราย

การตรวจเรือนจำ

55. ควรให้ผู้ตรวจราชการที่ทรงคุณวุฒิ และชำนาญงานไปตรวจเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ และผู้มีอำนาจบริหารตามกฎหมาย เป็นผู้แต่งตั้งผู้ตรวจราชการเรือนจำ หน้าที่ โดยเฉพาะในการตรวจก็เพื่อให้เรือนจำบริหารงานไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ตราไว้ และตรงตามความมุ่งหมายของการลงโทษและวิธีอบรมแก้ไข

ส่วนที่ 2 ข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังประเภทพิเศษ

ผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

หลักการแนะแนวทาง

56. หลักการแนะแนวทางที่จะกล่าวต่อไปนี้ต้องการแสดงเจตนารมณ์ ซึ่งทัศนสถาน ควรจะยึดถือเป็นทางปฏิบัติและวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายให้บรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ใน “ข้อสังเกตเบื้องต้น” ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

57. การลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่น ซึ่งมีผลให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายถูกตัดขาดจากโลกภายนอกย่อมก่อให้เกิดความกลุ้มใจ เพราะถูกตัดเสรีภาพขาดสิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น ระบบเรือนจำไม่พึงทำให้สถานการณ์ที่ต้องทนรับกรรมดังกล่าวนี้เลวร้ายลงไปอีกเว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลสมควรแยกควบคุมไว้ต่างหาก หรือต้องอํารงรักษาวินัยไว้

58. วัตถุประสงค์ และเหตุผลสมควรแห่งการลงโทษจำคุก หรือมาตรการที่ลิดรอนเสรีภาพในทำนองเดียวกัน ในที่สุดก็เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม แต่ความประสงค์นี้จะบรรลุผลได้ก็อยู่ที่ระยะเวลาแห่งการจำคุก จะต้องกำหนดให้เป็นที่มั่นใจว่าจะนานพอให้ผู้กระทำความผิดกฎหมาย มีความปรารถนาในทางดี และให้สามารถดำเนินชีวิตตามครรลองกฎหมายและประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ในเมื่อกลับคืนเข้าสู่สังคมเท่าที่สามารถจะทำได้

59. เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทักษะสถานควรจะได้ดำเนินการให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังด้วยการช่วยเหลือทุกแบบทุกวิธีที่สมควร และหามาให้เพื่อการแก้ไขเยียวยาให้การศึกษาทั้งทางศีลธรรม จิตใจและอื่น ๆ และควรใช้วิธีปฏิบัติเป็นรายบุคคลให้ตรงกับความต้องการจะต้องใช้แก่ผู้ต้องขังแต่ละคน

60. (1) การปกครองของทัณฑสถานควรทำให้ชีวิตในเรือนจำและชีวิตอิสระมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เพื่อจะมีให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกว่าตนขาดความรับผิดชอบ หรือขาดความเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

(2) ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครที่จะให้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ตามจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าผู้ต้องขังได้ค่อย ๆ เคยชินชีวิตที่จะคืนไปสู่สังคมตามลำดับความมุ่งหวังนี้จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปล่อยซึ่งจัดทำ ณ ทัณฑสถานนั้นหรือแห่งอื่นที่เลือกดีแล้ว หรือปล่อยระหว่างพิจารณาโดยให้มีการคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจแต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่ได้ผล

61. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ควรเน้นให้เห็นว่า เขาไม่ถูกกีดกันไว้นอกสังคมแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้นองค์การทางสังคมต่าง ๆ ควรพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ ทั้งนี้ ควรจะได้มีการติดต่อกับนักสังคมสงเคราะห์แห่งสถาบันทุกแห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยอํารงรักษาหรือส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวของเขา และกับองค์การสังคมต่าง ๆ ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกให้ได้ ควรจะได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ อย่างเต็มขนาด โดยสอดคล้องต้องกับกฎหมายและคำพิพากษา เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนได้เสียทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงในทางสังคมและประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง

62. แพทย์เรือนจำจะต้องคอยตรวจ และบำบัดรักษาโรคทางกายหรือจิต หรือความบกพร่องทางร่างกายหรือจิต ซึ่งขัดขวางการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคม เพื่อบรรลุความประสงค์ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้มีอายุรแพทย์ ศัลยแพทย์ และจิตแพทย์เท่าที่จำเป็นทุกประการ

63. (1) หลักการต่าง ๆ เหล่านี้จะสำเร็จผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ก็โดยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล และเพื่อที่จะให้ตรงต่อความประสงค์นี้จะต้องจัดระบบแห่งการแบ่งแยกผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยให้เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเทศะ และผู้ต้องขังแต่ละกลุ่มก็ต้องแยกอยู่ต่างสถานที่ซึ่งให้การปฏิบัติตามเหมาะสมของกลุ่ม

(2) เรือนจำเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแข็งแรงมั่นคงระดับเดียวกันทั้งหมด การควบคุมผู้ต้องขังต่างกลุ่มก็ย่อมต้องการความเข้มแข็ง ในขนาดที่ผิดแผกกันไป อย่างเช่นเรือนจำเปิด ซึ่งไม่มีความมั่นคงในการป้องกันการหลบหนีอาศัยการรักษาระเบียบวินัยด้วยตนเอง ของผู้ต้องขังเป็นหลักประกัน ย่อมมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีใจให้ประพจน์ดีสำหรับผู้ต้องขังที่ได้เลือกเฟ้นอย่างรอบคอบแล้ว

(3) ผู้ต้องขังในเรือนจำธรรมดา (มีกำแพง) ไม่ควรมีจำนวนมาก จนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติเป็นรายบุคคล บางประเทศลงความเห็นว่ แต่ละเรือนจำไม่ควรมีผู้ต้องขังเกิน 500 คน ถ้าเป็นเรือนจำเปิดจำนวนผู้ต้องขังควรน้อยลงไปอีก

(4) ตรงข้ามไม่พึงประสงค์ให้มีเรือนจำขนาดเล็กจนไม่สามารถจัดสรรสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง

64. ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปทันทีที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ ฉะนั้นควรมีองค์การรัฐบาลหรือเอกชนที่สามารถหาทางช่วยเหลือภายหลังปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจผู้ต้องขัง และในทางฟื้นฟูให้เขากลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

65. การปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นที่คล้ายคลึงกัน ย่อมมีวัตถุประสงค์เท่าที่ระบะกำหนดโทษอำนวย เพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าวให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เมื่อปล่อยตัว และเตรียมเขาให้พร้อมที่จะกระทำดังว่านี้ การปฏิบัติจึงควรดำเนินไปในแนวทางส่งเสริมให้เขาเกิดความรู้สึกเคารพตนเอง และเพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบให้มากขึ้น

66. (1) เพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้ ควรจะใช้วิธีการที่เหมาะสมทุกอย่าง ซึ่งรวมทั้งการเอาใจใส่ทางศาสนาที่จะทำได้ในประเทศนั้น ๆ การศึกษาวิชาสามัญ การฝึกและแนะนำวิชาชีพการสอบประวัติทางสังคม ให้คำปรึกษาในเรื่องอาชีพ ทะนุบำรุงร่างกายให้แข็งแรงและ

อบรมนิสัยให้ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา สิ่งดังกล่าวนี้จะต้องปฏิบัติให้ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยรวบรวมประวัติในทางสังคมและทางประกอบอาชญากรรม ความสามารถและท่าทีทางกายและจิตอารมณ์ประจำตัว กำหนดโทษ ตลอดจนความคาดหวังจะดำเนินชีวิตภายหลังปลดปล่อย มาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย

(2) ผู้ต้องขังทุกคนที่มีกำหนดโทษนานพอสมควร เมื่อรับตัวไว้แล้วผู้บัญชาการเรือนจำ ควรได้รับรายงานเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังตามข้อความในอนุ (1) อย่างพร้อมมูลโดยเร็ว รวมทั้งรายงานของแพทย์ และถ้าตรวจทางจิตได้ก็ยิ่งดีว่าผู้ต้องขังมีสภาพทางกายและจิตอย่างไร

(3) รายงานและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องนี้ ควรจะเก็บไว้ในแฟ้มเฉพาะตัวผู้ต้องขังเป็นคน ๆ ไป ทั้งจะต้องเก็บถึงเวลาปัจจุบัน และจัดแยกไว้ให้ดีพอที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะหยิบยกมาพิจารณาได้ทันทีเมื่อต้องการ

การจัดแยกชั้นผู้ต้องขัง และการปฏิบัติเป็นรายบุคคล

67. วัตถุประสงค์ในการจัดแยกชั้นมีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อแยกต่างหากจากผู้ต้องขัง จำพวกที่มีประวัติการประกอบอาชญากรรม หรือนิสัยอันชั่วช้าเลวทราม ซึ่งจะโน้มแน้วผู้อยู่ใกล้ให้ชั่วตาม

(2) เพื่อแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นชั้น ๆ ให้สะดวกในการปฏิบัติ เพื่อฟื้นฟูให้เขากลับสู่สังคมได้โดยปกติ

68. ควรแยกผู้ต้องขังชั้นต่าง ๆ ออกไปปฏิบัติ ณ เรือนจำต่างแห่งกัน หรือ ณ ส่วนต่าง ๆ ของเรือนจำเดียวกัน ถ้าแยกเป็นส่วน ๆ ได้ ทั้งนี้เท่าที่สามารถจะปฏิบัติได้

69. เมื่อได้รับผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ และได้ศึกษาถึงบุคลิกลักษณะของแต่ละคน โดยละเอียดสำหรับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษนานพอสมควร ให้เตรียมวางแผนปฏิบัติเป็นรายตัว มีชักช้าโดยพิจารณาตามความรู้ที่ได้ในแง่ความต้องการเฉพาะตัวของเขา ความสามารถและอารมณ์ของเขา

สิทธิพิเศษหรือประโยชน์ต่าง ๆ

70. ระบบแห่งการให้สิทธิพิเศษหรือประโยชน์ต่าง ๆ ตามชั้นผู้ต้องขัง และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ควรกำหนดขึ้นทุกเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังประพฤติดีเพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบ และรักษาไว้ซึ่งส่วนได้เสีย และการร่วมมือของผู้ต้องขังที่เรือนจำให้การปฏิบัติ

การทำงาน

71. (1) งานที่ให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้หลบจำ

(2) ผู้ต้องคำพิพากษา ให้ลงโทษแล้วต้องทำงานภายในบังคับแห่งความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ตามที่แพทย์ได้วินิจฉัย

(3) ให้ผู้ต้องขังทำงานที่เกิดประโยชน์ในปริมาณพอที่จะไม่ให้เกินกำลังผู้ต้องขังตามจำนวนชั่วโมงทำงานปกติประจำวัน

(4) งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ ควรเป็นงานที่คงไว้หรือเพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาคือจะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษไปแล้ว เท่าที่สามารถทำได้

(5) ควรจัดให้ผู้ต้องขังโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เยาว์วัยได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และบังเกิดผลกำไร

(6) ผู้ต้องขังควรเลือกงานที่ตนประสงค์จะทำได้ ภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสมละตามความต้องการของทางการเรือนจำ และการรักษาระเบียบวินัย

72. (1) การจัดงาน และวิธีทำงานจะต้องคล้ายคลึงงานอิสระนอกเรือนจำมากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้ชินต่อชีวิตทำงานตามปกติทั่ว ๆ ไป

(2) ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนได้เสียของผู้ต้องขังและการฝึกงานวิชาชีพของเขา ยิ่งกว่าผลกำไรที่เรือนจำจะได้จากงานที่ผู้ต้องขังทำ

73. (1) งานอุตสาหกรรม และงานกลกรรม ที่เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น ควรที่เรือนจำจะดำเนินการเองโดยตรง ไม่ใช่ทำสัญญาจ้างกับเอกชน

(2) ถ้าให้ผู้ต้องขังทำงาน ซึ่งไม่ใช่งานของเรือนจำ จะต้องให้อยู่ในความกำกับดูแลของเจ้าพนักงานเรือนจำและผู้จ้างแรงงานผู้ต้องขังนั้น ๆ จะต้องจ่ายค่าจ้างในอัตราปกติให้แก่เรือนจำ ตามผลผลิตที่ผู้ต้องขังทำได้ ทั้งนี้ เว้นเสียแต่งานนั้นจะเป็นของหน่วยราชการด้วยกัน

74. (1) ภายในเรือนจำควรจะให้มีการระมัดระวัง เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ และอนามัยของผู้ต้องขังตามกฎหมาย เช่นเดียวกับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

(2) ให้มีข้อกำหนดค่าชดเชยทำขวัญ ผู้ต้องขังที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงานรวมทั้งการเจ็บป่วยเนื่องจากงานนั้น ทั้งนี้ จะต้องไม่น้อยกว่าที่คนงานที่เป็นอิสระภายนอกได้รับตามกฎหมาย

75. (1) จำนวนชั่วโมงทำงานของผู้ต้องขังสูงสุด ในวันหนึ่งและสัปดาห์หนึ่งพึงกำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎกระทรวงโดยพิจารณาตามข้อบังคับหรือระเบียบที่ใช้กับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

(2) ชั่วโมงทำงานที่กำหนดจะต้องมีวันหยุดพักผ่อนสัปดาห์ละ 1 วัน และมีเวลาเพียงพอสำหรับศึกษา และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการฟื้นฟูเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคม

76. (1) ควรมีระบบจ่ายค่าตอบแทน การทำงานของผู้ต้องขังอย่างยุติธรรม

(2) ตามระบบดังกล่าวควรยินยอมให้ผู้ต้องขัง ใช้เงินที่เขาได้รับนี้อย่างน้อยก็บางส่วน เพื่อซื้อของใช้สอยตามที่ได้รับอนุมัติ และส่งไปให้ครอบครัวของเขาได้ด้วย

(3) ระบบนี้ทางราชการควรกันเงินส่วนหนึ่งให้ผู้ต้องขัง ได้รับสะสมไว้มอบให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

การศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ

77. (1) ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคน ได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้เยาว์วัยต้องบังคับให้เรียน และทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ

(2) การศึกษาของผู้ต้องขัง พึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก

78. ทุกเรือนจำควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในทางบันเทิง และทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขัง

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ

79. ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษในอันที่จะธำรงรักษาและปรับปรุงให้ดีขึ้นซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้งสองฝ่าย

80. นับแต่แรกต้องคำพิพากษา ควรจะได้พิจารณาล่วงหน้าไปถึงอนาคตของผู้ต้องขัง ภายหลังจากพ้นโทษ และควรส่งเสริมช่วยเหลือให้เขาได้ธำรงรักษาหรือสถาปนาความสัมพันธ์กับบุคคล หรือองค์การภายนอกเรือนจำ เพื่อช่วยชดเชยขาดให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุดแก่ครอบครัวของเขา กับการฟื้นฟูให้เขากลับเข้าสู่สังคม

81. (1) หน่วยราชการหรือองค์การอื่น ๆ ซึ่งทำหน้าที่สงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้กลับคืนสู่สังคมนั้น ควรจะได้ดำเนินการตามความจำเป็นเท่าที่จะทำได้ให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้พ้นโทษจะได้รับเอกสารและหนังสือแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเขา จะมีที่พักอาศัยอันควรแก่อัตภาพ จะมีงานอาชีพทำ จะมีเครื่องนุ่งห่ม ตามจำนวนอันเหมาะสมกับดินฟ้าอากาศและฤดูกาล จะมีค่าพาหนะไปถึงที่หมายปลายทาง และค่าอาหารในระยะแรกปล่อยตัว

(2) เรือนจำพึงอำนวยความสะดวกให้ผู้แทน ซึ่งเป็นที่เชื่อถือรับรองขององค์การดังกล่าว เข้าไปในเรือนจำและพบปะกับผู้ต้องขังได้ ตั้งแต่มีคำพิพากษาดัดสัน เพื่อปรึกษาหารือกำหนดอนาคตของผู้ต้องขังนั้น ๆ

(3) เพื่อให้การบำเพ็ญกรณียกิจขององค์การดังกล่าวนี้ เกิดประโยชน์มากที่สุด ควรมีสวนย์กลางอำนวยความสะดวกหรือประสานงานเท่าที่สามารถจะจัดได้

ผู้ต้องขังวิกลจริตและจิตไม่ปกติ

82. (1) ไม่พึงคุมขังบุคคลวิกลจริตไว้ในเรือนจำ แต่ให้จัดส่งไปโรงพยาบาลโรคจิตเสียโดยเร็วที่สุด
- (2) ผู้ต้องขังป่วยทางจิตหรือจิตผิดปกติอื่น ๆ ควรได้รับการตรวจบำบัดในสถาบันโดยเฉพาะซึ่งมีแพทย์เป็นผู้ดำเนินการ
- (3) ในระหว่างควบคุมไว้ในเรือนจำ ผู้ต้องขังดังกล่าวควรอยู่ในความดูแลเป็นพิเศษของแพทย์
- (4) แพทย์ทางกายหรือจิตแพทย์ของเรือนจำ ควรให้จิตบำบัดแก่ผู้ต้องขังอื่นที่พึงรับการบำบัดเช่นนั้นด้วย
83. สมควรติดต่อดังการที่มีหน้าที่ ให้รับเป็นธุระในอันที่จะให้จิตบำบัดต่อเนื่องไม่หยุดชะงักเมื่อพ้นโทษแล้ว และเตรียมการในด้านสังคมสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัวให้ด้วย ทั้งนี้เท่าที่จำเป็น

ข้อกำหนดและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายในหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เป็นกระบวนการใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับโทษ และแก้ไขผู้กระทำผิดไปพร้อม ๆ กัน จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และหนังสือสั่งการที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเกี่ยวเนื่องหลายฉบับดังนี้คือ

1. หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
2. ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
4. พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2479 และแก้ไขเพิ่มเติมอีก รวม 3 ฉบับ
5. กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 รวม 2 ฉบับ
6. กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 รวม 11 ฉบับ
7. พระราชบัญญัติวินัยข้าราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2482
8. พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545
9. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506

10. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510

11. กฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2514 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510

12. พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

13. คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ กฎหมาย พระราชบัญญัติ และพระกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการราชทัณฑ์อีกด้วย เช่น คำสั่งของคณะหัวหน้าปฏิบัติ หรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ เป็นต้น

14. ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และหนังสือสั่งการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ และผู้ต้องขัง

15. การปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งที่ได้มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้เป็นการทั่วไป ตลอดจนระเบียบคำสั่ง หรือกฎหมายอื่นใดที่วางระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการประสานงานกับส่วนราชการอื่น

16. การอนุโลมปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ เท่าที่เหมาะสมแก่สถานการณ์และกำลังเงินงบประมาณที่ได้รับ อาทิ การฝึกอบรมข้าราชการราชทัณฑ์ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม การดำเนินการเกี่ยวกับทัณฑสถานเปิด การปรับปรุงสถานที่และการพัฒนา การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

บรรดากฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการราชทัณฑ์ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นับได้ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และแก้ไขเพิ่มเติมอีก 3 ฉบับ และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 รวม 11 ฉบับ เป็นกฎหมายหลักที่มีความสำคัญอันเป็นพื้นฐานสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และการบริหารงานเรือนจำ หรือทัณฑสถานในปัจจุบัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัญชลี คลังสีดา (2543) ได้ศึกษา “แนวทางพัฒนาการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไขใน ทัศนนะของสหวิชาชีพ” ผู้ศึกษา พบว่า การฝึกวิชาชีพและการจัดอบรมให้ผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อย เป็นแนวทางที่ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนนะเห็นด้วยมากที่สุด

ด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง การจัดสถานที่พักให้ผู้ต้องขัง การให้ผู้ต้องขังกลับไปอยู่กับครอบครัว หรืออยู่บ้านกึ่งวิถี และการทำงานภายนอกเรือนจำการปลดปล่อยนั้นมีความเห็นด้วยในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศชายมีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังทำงาน ภายนอกเรือนจำก่อนการปลดปล่อยมากกว่าเพศหญิง และผู้ต้องขังกลุ่ม อายุ 21-25 ปี มีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังอยู่บ้านกึ่งวิถีก่อนการปลดปล่อยมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนความสัมพันธ์ของตำแหน่งนั้น นักสังคมสงเคราะห์มีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังกลับไปอยู่กับครอบครัวระยะหนึ่งก่อนการปลดปล่อย และรูปแบบการฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขังมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ ข้อเสนอแนะของการศึกษาคือควรจัดตั้งทีมงานเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังขึ้นมา โดยเฉพาะควรกำหนดโปรแกรมการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อยให้กับผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวทางการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ได้ในงานราชทัณฑ์ และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อยอย่างชัดเจน

ณัฐวรรณ แสงสายฟ้า (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อสวัสดิการของทัณฑสถานหญิงธนบุรี” ผู้ศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี (อายุเฉลี่ย 39 ปี) สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพฯ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท นับถือศาสนาพุทธ มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป แต่อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ส่วนใหญ่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก และเป็นผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อสวัสดิการด้านร่างกาย ได้แก่ อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า สถานพยาบาล สุขภาพ พบว่าผู้ต้องขังมีความพึงพอใจต่อสวัสดิการอยู่ในระดับน้อย ความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อสวัสดิการด้านสังคม ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การศึกษา ความปลอดภัย รางวัลปันผล พบว่า ผู้ต้องขังมีความพึงพอใจต่อสวัสดิการอยู่ในระดับน้อย และความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อสวัสดิการด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ ธรรมชาติ นันทนาการ บริการสังคม กีฬา พบว่า ผู้ต้องขังมีความพึงพอใจต่อสวัสดิการอยู่ในระดับน้อย และความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อสวัสดิการของทัณฑสถานหญิงธนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะจากการศึกษาในการจัดสวัสดิการของทัณฑสถานหญิงธนบุรี ด้านนโยบาย ควรจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังได้รับบริการตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ควรจัดสวัสดิการโดยเน้นด้านความเสมอภาค ยุติธรรมและทั่วถึงกับผู้ต้องขังทุกคน สวัสดิการด้านจิตใจและอารมณ์ ควรพิจารณาจัดกิจกรรมนันทนาการ จัดหาอุปกรณ์กีฬา เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดตลอดจนควรพิจารณาจำหน่ายสินค้าในราคาถูกกว่าท้องตลาด การจัดสวัสดิการด้านสังคม และสวัสดิการ

ด้านร่างกาย ควรพิจารณาปรับปรุงพัฒนาต่อเติม จัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน และเพียงพอกับปริมาณของผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้ต้องขัง

พันธุ์ลี แสนสุข (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางขอนแก่น” ผู้ศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังโดยรวมและจำแนกตามเพศมีความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางขอนแก่น โดยรวมเป็นรายด้าน 3 ด้าน ด้านการฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง ด้านการจัดการศึกษาสายสามัญให้ผู้ต้องขัง และด้านจัดสวัสดิการและนันทนาการให้ผู้ต้องขัง อยู่ในระดับกลาง และมีความพึงพอใจด้านพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในระดับมาก ยกเว้นผู้ต้องขังเพศหญิงมีความพึงพอใจด้านการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ต้องขังเพศหญิงมีความพึงพอใจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางขอนแก่น โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน มากกว่าผู้ต้องขังชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ผู้ต้องขังทั้ง 2 กลุ่ม มีความพึงพอใจด้านการจัดการศึกษาสามัญให้ผู้ต้องขังไม่แตกต่างกัน

ชุติกานุญณ์ ถาวรบัณฑิต (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของนักโทษเด็ดขาดที่มีต่อแผนงานการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง กรณีศึกษา : เรือนจำจังหวัดเลย” ผู้ศึกษา พบว่า นักโทษเด็ดขาดของเรือนจำจังหวัดเลยมีทัศนคติต่อกิจกรรมการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูผู้ต้องขังอยู่ในระดับสูง โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่มีความต้องการให้เรือนจำจัดกิจกรรมด้านนันทนาการ เช่น กีฬา ดนตรี ในวันหยุดประจำสัปดาห์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการระบายความเครียดที่ต้องฝึกวิชาชีพหรือเข้ากิจกรรมอื่น ๆ มาตลอดสัปดาห์ ดังนั้น จึงต้องการจะผ่อนคลายความเครียดด้วยการเล่นกีฬา หรือการเล่นดนตรี ต้องการให้เพิ่มวัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ เช่น เครื่องมือช่าง โต๊ะ เก้าอี้ อาคารสถานที่พร้อมกันนั้น ยังมีความต้องการวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้และนำหลักสูตรระยะสั้นมาทำการสอน เนื่องจากบุคคลากรของเรือนจำจังหวัดเลยยังขาดความชำนาญทางด้านวิชาชีพเฉพาะ

นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้เรือนจำแก้ปัญหาความแออัดของผู้ต้องขัง โดยการขอพระราชทานอภัยโทษ โดยการเสนอชื่อผู้ต้องขังที่ประพฤติดีเพื่อรับพระราชทานอภัยโทษเพื่อปลดปล่อยออกสู่สังคมโดยเร็ว และยังเสนอแนะให้เรือนจำจัดน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคให้เพียงพอต่อจำนวนนักโทษ และทางเรือนจำควรจัดให้พยาบาลเรือนจำได้เข้าเวรยามกลางคืนเพื่อคอยดูแลผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยกะทันหันจะได้เป็นขวัญ และกำลังใจให้กับผู้ต้องขังต่อไป สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เสนอแนะให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้ชัดเจน เช่น การแยกแดน แยกห้องนอน และสรรหากิจกรรมที่สามารถฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะอาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง และเมื่อใกล้ถึงระยะเวลาที่ปลดปล่อยผู้ต้องขังควรให้มีการกระทำผิดซ้ำได้อีกวิธีหนึ่ง ผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยทัศนคติของนักโทษเด็ดขาดต่อแผนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูผู้ต้องขัง แยกตามลักษณะความผิดในเชิงคุณภาพ และควรศึกษาถึงข้อมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดซ้ำในเชิงคุณภาพ และควรศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดซ้ำในเชิงคุณภาพ

สมชาย อุดมโชค (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีไข้ชักโหดเหี้ยม” ศึกษากรณี เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำพิเศษเชียงใหม่ และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่” ผู้ศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขัง เป็นเพศชาย จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 77.8 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 18-30 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มากที่สุดและอาชีพก่อนถูกจับมาคุมขังในเรือนจำ ส่วนมากมีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งส่วนมากต้องโทษคดีเกี่ยวกับยาเสพติด และถูกคุมขังอยู่ภายในเรือนจำมาแล้วไม่เกิน 1 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่มีไข้ชักโหดเหี้ยม เพศหญิง มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 18-30 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีสถานภาพโสด นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท โดยส่วนมากต้องโทษ คดีเกี่ยวกับยาเสพติด และถูกคุมขังอยู่ภายใน เรือนจำมาแล้วไม่เกิน 1 ปี เช่นเดียวกับเพศชาย ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าค่า 2 ที่คำนวณได้ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ใน ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ต้องขังที่มีไข้ชักโหดเหี้ยม ด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และคดีที่กระทำความผิด แสดงว่า ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังเพศชายและผู้ต้องขังเพศหญิง ก่อนถูกจับกุมตัวใน 6 ด้าน ดังกล่าว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 ส่วนค่า X2 ในลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่มีไข้ชักโหดเหี้ยม ด้านการนับถือศาสนา และระยะเวลาที่ถูกคุมขังมาแล้ว ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่าลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังเพศชายและเพศหญิง ด้านการนับถือศาสนาและระยะเวลาที่ถูกคุมขังมาแล้ว ไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ตั้งไว้ ในการทดสอบสมมติที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ต่อผู้ต้องขัง พบว่า ด้านการรับตัวผู้ต้องขัง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย เกี่ยวกับ การตรวจค้นตัวและสิ่งของ การตรวจสุขภาพร่างกาย การพิมพ์ลายนิ้วมือและสอบประวัติ และการชี้แจงระเบียบข้อบังคับและข้อพึงปฏิบัติภายในเรือนจำ พบว่าค่า 2 ที่คำนวณได้ ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ผู้ต้องขังเพศชายและเพศหญิง จะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ เรือนจำที่ไม่แตกต่างกัน และเป็นการปฏิบัติ ที่สอดคล้องกันไป

ตามบทบัญญัติของกฎหมายราชทัณฑ์ ด้านการควบคุมและการดูแลรักษาวินัย ซึ่งประกอบด้วย การแยกคุมขัง การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา การใช้ตรวน การลงโทษที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ และการใช้เครื่องพันธนาการ พบว่า ค่า χ^2 ที่คำนวณได้ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ผู้ต้องขังที่มีไข้หนักโทษเด็ดขาด เพศชาย และเพศหญิงได้รับการปฏิบัติ จากเจ้าหน้าที่เรือนจำที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นไปตามที่กฎหมายราชทัณฑ์บัญญัติไว้ ส่วนในด้านการจัดสวัสดิการและการอบรมแก้ไข ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยเกี่ยวกับ การทำความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้า การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล การได้รับการเยี่ยมเยียน การยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ สิทธิในการรับประทาน อาหาร และการจัดให้รับประทานอาหารในแต่ละวัน พบว่าค่า χ^2 ที่คำนวณได้ ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่าผู้ต้องขังเพศชายและเพศหญิงจะได้รับการปฏิบัติจาก เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ไม่แตกต่างกัน และเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังในบางเรื่อง มีแนวทางปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจที่ฟุ่มเฟือย ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งบ่อยครั้งมีการปฏิบัติที่เบี่ยงเบนไปจากที่กฎหมาย บัญญัติไว้ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ขึ้นได้ ดังนั้น ในบรรยากาศที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้มีการปฏิรูประบบราชการ จึงควรที่ผู้เกี่ยวข้อง จะได้นำไปพิจารณาให้มีการปฏิรูประบบราชทัณฑ์ ต่อไป

พรพิตร นรภูมิพิทักษ์ (2548) ผลงานการวิจัย “การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเรือนจำเอกชนมาใช้ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างฯ ในประเทศไทย” การวิจัย พบว่า

1. การนำระบบเรือนจำเอกชน มาใช้ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ และไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ ประชาชน เพื่อลดกระแสการต่อต้าน

2. ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าการนำเรือนจำเอกชน มาใช้ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างในประเทศไทยจะมีความเหมาะสมกว่าการสร้างเรือนจำของรัฐขึ้นใหม่หรือไม่ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า กรมราชทัณฑ์มีความ เป็นมืออาชีพในการ ควบคุมผู้ต้องขังมากกว่าภาคเอกชน ในขณะที่ภาคเอกชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าภาครัฐ จึงควรดำเนินการจัดตั้งเรือนจำเอกชนโครงการทดลองขึ้นก่อน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลดีผลเสีย

3. รูปแบบเรือนจำเอกชนที่มีลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการ เช่นเดียวกับโรงพยาบาลเอกชนอาจนำมาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีได้ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ผู้ต้องขังระหว่างฯ ยังไม่ถูกศาลพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด” อย่างไรก็ตาม หาก

กรมราชทัณฑ์ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเข้าใจ ในแนวคิดดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ย่อมจะได้รับกระแสต่อต้านจาก สังคมว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ (2549) ได้ศึกษาผลงานการวิจัย “สิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา” การวิจัย พบว่า ประเทศไทยในสภาวะปัจจุบัน พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ยังคงใช้อำนาจควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา โดยไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายปรากฏให้เห็นอยู่ในประเทศเรา โดยอ้างเหตุเพื่อความรวดเร็วและสะดวก ในการสอบสวนและเพื่อมิให้ผู้ต้องหาหลบหนีการพิจารณาคดี ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการนำบุคคลไว้ในที่คุมขัง และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังประการอื่น ๆ อันได้แก่ การแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การ การแจ้งสิทธิในการมีทนาย การใช้อำนาจควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจะต้องมีเหตุอันสมควร สิทธิได้รับคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย สิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวทั้งที่มีหลักประกันและไม่มีหลักประกัน การต้องจำแนกประเภทผู้ต้องขังและต้องไม่ขังผู้ต้องขังร่วมกับนักโทษเด็ดขาด สิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติมิตร รวมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการศึกษาและฝึกวิชาชีพระหว่างต้องขัง และ จะต้องประเมินว่าแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้มีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาดังกล่าวมากน้อยเพียงใด โดยจะประเมินจากความคิดเห็นของเจ้าพนักงานของรัฐและภาคประชาชนในประเด็นต่าง ๆ ว่ามีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสิทธิของหน่วยงานรัฐอยู่ในระดับใด และนำผลจากการประเมินความเห็นมากำหนดแนวทางที่เหมาะสมและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้นและบรรลุวัตถุประสงค์แห่งหลักนิติธรรม และถือเป็นการพิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญด้วย อันเป็นการยกระดับของการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้สูงขึ้น

จากเอกสารการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ นั้น ผู้ศึกษาได้นำหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำโดยนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทัศนสถานหญิงธนบุรี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวัดทัศนคติของผู้ต้องขังต่อการปฏิบัติงานของบุคคลกรได้ ทั้งหมด 11 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ ด้านการควบคุม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเครื่องนุ่งห่มและที่นอน ด้านอาหาร ด้านอนามัยผู้ต้องขัง ด้านรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา ด้านงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ด้านการฝึกวิชาชีพ ด้านกีฬาและนันทนาการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ประวัติภูมิหลังของผู้ต้องขัง

- เพศ
- อายุ
- สถานภาพการสมรส
- ระดับการศึกษา
- ศาสนา
- อาชีพ
- ฐานความผิด
- ระยะเวลาการกำหนดโทษ
- จำนวนครั้งที่กระทำผิดต้องโทษ

ตัวแปรตาม

ทักษะของผู้ต้องขังที่มีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

- ด้านเจ้าหน้าที่
- ด้านการควบคุม
- ด้านที่อยู่อาศัย
- ด้านเครื่องนุ่งห่มและที่นอน
- ด้านอาหาร
- ด้านอนามัยผู้ต้องขัง
- ด้านรักษาพยาบาล
- ด้านด้านการศึกษา
- ด้านงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
- ด้านการฝึกวิชาชีพ
- ด้านกีฬาและนันทนาการ